

כאשר קרן לא נמצאת... (מאמר על חובות ופיקוח נפש)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עלית ארץ ישראל

גליון מספר 487

הוציאה לאור בנחמה
ה"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

בס"ד, כ' תמוז התשע"ג. מסכת פסחים דף ח – דף כב

דף ח' ע"א

קבה) גמ', חצר אינה צריכה בדיקה, כתב השולחן ערוך (תל"ג ס"ו) דדוקא בספק אם היה שם חמץ, דספק אכילת העורבין מוציא מידי ספק דחמץ, אבל אם ודאי היה שם חמץ צריך בדיקה, והקשה הרמ"א (שם) דסותר מה שכתב בסימן תמ"ה (ס"ג) שיכול להשליך חמץ [קודם זמן איסורו] במקום שהעורבים מצויין, והב"ח תירץ דהתם מיירי בחצר של הפקר דאינו עובר עליו וכאן מיירי בחצר שלו, והקשה המגן אברהם, אם כן מה הקשו כאן בגמ', אילימא בחצר והאמר רבא וכו', לוקמה בודאי חמץ (ועיין שם מה שתירץ על קושית הרמ"א), והגר"א כתב דמה שכתב השולחן ערוך כאן ומה שכתב בסימן תמ"ה הם ב' דעות מחולקות, ודעה אחת סבירא לה דאף בודאי חמץ שרי להניחו שם קודם זמן איסורו, ומכל מקום בכהאי גוונא אינו מקיים מצות ביעור, לכך אסור להשאירו שם אחר זמן איסורו.

קבו) גמ', שם. הרמב"ם (פ"ב מחמץ ה"ד) כתב, ואמצע החצר אינו צריך בדיקה מפני שהעופות מצויים שם וכו', ודייק הר"ן (ד: מדפי הרי"ף) דכוונתו למעוטי חורי החצר, והגר"א כתב (תל"ג ס"ו) דהרמב"ם לא גרס בגמ' הא דארובה, ואם כן אלא לצדדין קאי אצדדי החצר.

קבו) גמ', אכסדרה לאורה נבדקת. פירש רש"י, אין צריך להביא לה נר בלילה אלא בודקה ביום, וכתב הפני יהושע דכונת רש"י דבודקה ביום י"ג וכן פירש הט"ז (תל"ג סק"ב) בכונת רש"י, וכתב שגם דעת הרי"ף כן, והוסיף הפני יהושע דאף הפוסקים דאסור לבדוק ביום י"ג לאור הנר, היינו משום דשרגא בטיהרא לא מהני, אבל באכסדרה אפשר כדברי רש"י דבודק ביום י"ג לכתחילה, והרא"ש (סימן יא) והריטב"א, הביאו דברי הירושלמי שהקשה על הא דאמרינן אין בודקין לאור החמה, וכי יש חמה בלילה, ותירץ דמיירי ששכח ולא בדק בלילה, וקא משמע לן הברייתא שכשבודק ביום יביא נר, ופירש הב"ח (תל"ג) דהרא"ש סבירא ליה, דדוקא אם לא בדק בלילה י"ג יבדוק אכסדרה בי"ד,

אבל לכתחילה לא יבדוק ביום י"ג. קבה) גמ', אמר רב נחמן בר יצחק זה יכול וכו'. כתב הב"ח (תל"ג) דלהנהו טעמי דאורו לפניו, ומשך נהורא, הא דבעינן נר היינו לכתחילה ולא לפסול בדיעבד, אבל לטעמי דיכול להכניסו ודבעית אף בדיעבד פסול. ועיין באות הבאה. קבט) גמ', האי בעית. כתב הרא"ש (סימן יא) דנהגו באשכנז שאין בודקין בנר של חלב שירא שמא יטיף על הכלים, ולא בנר של שומן שמא יטיף על כלי חלב, ולא בנר שמן שמא יטיף על הכלים. וכתב הט"ז (תל"ג סק"ג) דכל דין דאבוקה הוא לכתחילה אבל בדיעבד מהני, אבל המגן אברהם (תל"ג סק"ה) כתב דבאבוקה פסול בדיעבד שאין מכניסו לחורין וסדקין וכן בנר שמן, אבל בנר חלב יצא בדיעבד דמהאי טעמא דבעית לחוד לא פסלינן בדיעבד ועיין באת הקודמת.

קל) גמ', הא בעילאי ותתאי הא במיצעי, הטור (תל"ג ס"ד) הביא מהירושלמי דעילאי היינו יותר מי' טפחים, ותתאי היינו פחות מג', והקשה הא אדרבה עיקר תשמיש האדם הוה ביותר מי' טפחים, ועל כן כתב הטור, דעילאי היינו שגבוהים יותר מדאי שאין יד האדם מגעת לשם כדברי רש"י (ד"ה העליונים), והבית יוסף תירץ הירושלמי, דעיקר תשמיש החורין הוא לקטנים והם אינם משתמשים בחורים הגבוהים מי', והב"ח הקשה עליו שהראב"ד כתב דבמקום שהקטנים מצויין אפילו חורים הנמוכים מג' צריכין בדיקה, ועל כרחק דהכא מיירי בגדולים.

קלא) גמ', שם. היינו דבמיצעי דינו כדלעיל שבדוק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בליבו, והקשה רבינו דוד דאם המקום שאין ידו מגעת נחשב כאין מכניסים בו חמץ, ביטול נמי לא ליבעי, ופירש דבאמת הוי כמקום שמכניסים בו חמץ אלא דאין צריך לבדוק כיון דלא חיישינן שיוציא החמץ משם ויאכלנו בפסח, וכתב עוד, דודאי חמץ הנמצא שם צריך לבער דיש לחוש שיתגלגל לחוץ, ודוקא בספק חמץ לא חיישינן לזה, והב"ח

בפי נחש אם אטרחהו רבנן בממוניה, ואיך כתבו התוס' בפשיטות דחייב לשכור פועלים, וכתב דדוחק לתרץ דהכא הוא ודאי חמץ מה שאין כן התם, דהא כתבו תוס' שם ד"ה בממוניה, דיש לחוש שמא יוציאנו הנחש או יאכלנו, והכא נמי יש לומר כן. לכך כתב דהחיוב הוא שיוציאו בעצמו על ידי מרא וחצינא (וכן כתב בתוס' שאנץ)

דף ה' ע"ב

קמ גמ', אי נימא סכנת כשפים כי אישתמיש היכי אישתמיש, הקשה הצ"ח דילמא מיירי שדר שם ישראל קודם, ותירץ דאם כן הוה ליה לחלק אם יצא ישראל שכנו תוך ל' יום דאז היה לו לבדוק דומיא דעושה ביתו אוצר לעיל (ו.), ועוד דאפילו יצא ישראל קודם ל' יום היה לו לבדוק בזמן שיצא דומיא דבדעתו לחזור דאפילו יצא קודם שלושים חייב לבדוק, משום דאחר שיצא לא יוכל לבדוק, והכא נמי לאחר שיצא ישראל לא יוכל לבדוק וחייב לבדוק מיד כשיצא ישראל, אפילו קודם ל' יום.

קמא גמ', כי אישתמיש יממא ונהורא. כתב המשנה ברורה (תל"ג ל') דביום י"ד צריך לבדוק לאור היום דבזה לא יבוא לחשוד, עוד כתב (ס"ק ל"א) בשם האחרונים, דגם בודאי חמץ אין צריך לבדוק בלילה אלא לאור היום.

קמב גמ', היכא דשכיח היוזקא שנאמר וכו'. הרבינו חננאל הביא דהלימוד הוא מכל הפסוק שהביאה הגמ' גם ממה שאמר לו ה' עגלת בקר וכו'. אמנם בתוספות חכמי אנגליה כתבו, דהעגלת בקר היתה קרבן כפרה מחמת שהכעיס להקב"ה משום שלא בטח בו, ואף אי נימא דהקפיד על שמואל לפי דרגתו, עדיין צריך ביאור דאם כן איך ילפינן מפסוק זה להתיר לחוש.

קמג גמ', ואין חיה מזיקתה, כתב הרש"ש דמצינו לשון איש גם על שאר בעלי חיים זולת האדם, והכא נמי לא יחמוד איש דקרא מיירי בחיה.

קמד גמ', ושאינו לו קרקע אינו עולה, הקשה הצ"ח בשם הר' ישעיה, אמאי השמיט הרמב"ם דין זה, והצ"ח תירץ, דרב פליג אדרב אמי שהרי אמר ניזיל לא ידענא ומוכח דלא דריש קרא דופנית בבוקר וכו'. ואם כן מהיכא ידע דשלוחי מצוה אינם ניזוקין ועל כרחך מקרא דלא יחמוד ואם כן לא מייתר קרא לכדרב אמי.

קמה גמ', שם. פירש המהרש"א הטעם בזה משום שעיקר מצוה של עלית רגלים לשמוח שם במצות ביכורים ומעשר שני, ולשמח בזה את העניים, דהיינו לשם שמים, מה שאין כן מי שאין לו קרקע שאין עלייתו לשם שמים, ולכך נסמך לזה מאמר הגמ' מפני מה אין פירות גינוסר וכו', [ועין באות קמח]

קמו גמ', שם. הקשה הטורי אבן (חגיגה ב'). דאם כן היכי אמרינן (חגיגה ע"א) דמי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור מקרא דאל פני האדון, תיפוק ליה דאין לו קרקע, והדבר אברהם (סימן ה אות ג' בהגה"ה) תירץ דמשכחת לה בישראל שבא על חציה שפחה וחציה בת חורין, דהולד בחציו מתיחס לשפחה, אבל בחציו דחירות מתיחס אחר אביו, ויורשו.

קמז גמ', מפני מה אין וכו', ביאר הפני יהושע שייכות מאמר זה לכאן, דאמרינן לעיל דאם מכוין להנאתו לא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניזוקין, ועל זה אמרינן דלכך אין פירות גינוסר

(תל"ג) כתב דהוי כמקום שמכניסין בו חמץ, אלא דהוה כטמון בבור שאין עובר עליו, ואם יש שם ודאי חמץ חייב לבערו, דהוה כמטמין בבור שעובר עליו, אבל הפרי חדש כתב דודאי אם בטמון דינו כמפולת אף במטמין בידים אין עובר עליו, רק דהפטור משום דלא אטרחהו רבנן לבדוק, ובודאי חמץ נמי לא אטרחהו לבער משום דדי בביטול.

קלב גמ', שם. כתב המאירי דיש אומרים דבעילאי ותתאי אף בודאי חמץ די בביטול, ואינו נראה כן.

קלג גמ', מטה אמטה לא קשיא, דין מטה החולקת: כתב הכסף משנה (פ"ב מחמץ ומצה ה"ו) בשם הר"מ דהא דהשמיטו הרמב"ם וכן השמיטו הרא"ש והרי"ף דין זה כיון דכל החלוקות שבה הם בכלל דברי הרמב"ם דאם אין דרך לשם, אין צריך בדיקה ואם יש דרך לשם צריך בדיקה, [ומבואר דבברייתא לא אמרינן לכללא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו. ודלא כהש"ך. וכשיטת הגרעק"א (חור"מ סי' קע"א) (ר.ג.).].

אבל הטור (תל"ג) כתב דהטעם שהשמיטו לדין זה משום דסבירא להו דזו שיטת ר' שמעון בן גמליאל, אבל לרבנן אין צריך לבדוק רק צד החיצון, ובביאור הגר"א (תל"ג ס"ג) כתב דמדמהשמיטו לדין זה משמע דסבירא להו דלרבנן לעולם צריך לבדוק [אף צד הפנימי].

קלד גמ', שמן יש קבע לאכילה. הרמב"ם (פ"ב מחמץ ה"ו) כתב, דאוצרות יין ואוצרות שמן שאינו מסתפק מהן אין צריך בדיקה, והשיג עליו הראב"ד דבגמ' אמרינן דבאוצרות שמן אף במסתפק אין צריך בדיקה לפי שיש קבע לסיפוקו. והר"ן (ד: מדפי הרי"ף) תירץ, דכיון שעכשיו נוהגים להדליק בשמן הוה ליה כבית השעוה דאמר לקמיה דבעי בדיקה [ועיין במגדל עוז ורמ"ק שכתבו דלהרמב"ם היתה גירסא אחרת בגמ', ולא גרס בברייתא השניה אוצרות שמן, ולא גרס קושיית הגמרא מאוצרות שמן].

קלה תוס' ד"ה מטה, והא דלא וכו' דלא משמע ליה שבשביל כך וכו'. משמעות דבריהם דאין חילוק בין עצים ואבנים תחתיה אי לאו, אלא החילוק בין מידליא למיתתא, והקשה המהרש"א דבטור חילק אם יש עצים ואבנים תחתיה אי לאו, וכתב על זה בבית יוסף דהיינו כפירוש הראשון בתוס' וחזונו דלדעתו חלקו התוס' בין אם עצים ואבנים תחתיה, אי לאו, לכך פירש דבאמת היה הש"ס יכול לחלק כך, אלא חד מתרי נקט.

קלו בא"ד, שם. הביאו מהירושלמי שחילק בין או איכא עצים ואבנים תחתיה אי לאו, וכתב ביפה עיניים בשם מראה הפנים דמכל מקום צריך לומר נמי דמידליא, דאי לאו הכי יכול לעבור דרך עליה.

קלז רש"י ד"ה גג היציע, הואיל ומשופע אבל שאר גגין וכו', והריטב"א גרס והגג היציע, וכתב דלא גרסינן גג היציע דשאר גגות נמי אין צריכות בדיקה שעורב"י מצויי שם. [ואולי אפשר ליישב רש"י שלמד שהיציע דאיירינן ביה בתוך הבית].

קלח רש"י ד"ה שמא. קודם לכן. פירש הט"ז (תל"ג סק"ז) כונתו דודאי לא תאבד מחמת הבדיקה [שיסיח דעתו ממנה] דשלוחי מצוה אינם ניזוקין.

קלט תוס' ד"ה הכא וכו', אור"י וכו' להשכיר פועלים וכו'. הקשה הפרי חדש (תל"ג ח') הא בעיא היא לקמן (י'): גבי כיכר

קנד גמ', אין לדבר סוף. הירושלמי פירש דאין יכולין כל ישראל לבדוק חמצן כאחת, והקשה הפני יהושע דאף אם היו בודקין כאחת, אכתי יש לחוש שתביא חולדה מבית גוי, ותירץ לשיטת רש"י דהבדיקה משום בל יראה, ועל חמצו של גוי אין בל יראה, וכתב דלפי זה צריך לומר דעל חמצו של ישראל חבירו עובר בבל יראה אף שאינו שלו.

קנה גמ', שם. הקשה רבינו דוד מאי טעמא בעי להך טעמא דאין לדבר סוף, תיפוק ליה דהוה ספק ספיקא, ספק גיררה, ואת"ל גיררה שמא אכלתיה, ותירץ דבאמת בכל חורים וסדקים איתנהו להנהו ב' ספיקות, ומכל מקום תקנו בדיקה, לכך סלקא דעתך דהכא נמי יחמירו.

קנו רש"י ד"ה אין חוששין, אין וכו' שמא בתוך שבא לבדוק וכו'. משמע שפירש דסלקא דעתין לחוש שבמקום שלא בדק היה שם חמץ וגיררתו החולדה משם למקום הברוק, וצריך ביאור מה היה עושה אם היו חוששין, ורבינו דוד פירש דמיירי שהניח חמץ במקום אחד בבית ועל זה אמרינן דאף בכהאי גוונא אין חוששין שמא גיררה החולדה חמץ זה למקום הברוק, דהיינו שלא היה לו להשאיר החמץ.

קנז גמ', טעמא דלא חזינא דשקל הא חזינא וכו'. הקשה המהרש"א למה לו להקשות מדיוקא, תיפוק ליה מסיפא דמפרשינן טעמא משום דאין לדבר סוף, ומוכח דבלאו האי טעמא הוה מחייבין בבדיקה וקשה ממדורות העכו"ם. ותירץ, דטעם דאין לדבר סוף קאי אמבית לבית ומחצר לחצר דבהנהו אף אי חזינן דשקל לא חיישינן, אבל אממקום למקום טעמא משום דלא חיישינן שגיררה חולדה, ועל זה אמרינן דאי חזינא דשקל חיישינן [דהמהרש"א הבין דחזינא דשקל הא חזינא שנטל החמץ בפיו], והקשה עליו הצ"ח דאם כן מאי קאמרה מתניתין, דטעמא דלא חיישינן משום דאין לדבר סוף, מכל מקום ניחוש לממקום למקום דחמיר טפי, ומוכח דאין חילוק דין בין ממקום למקום למבית לבית, ועוד הקשה דודאי דחזינן דשקל אין הביאור דחזינן דשקל ממקום החמץ, אלא דחזינן שהכניסו לבית כדפירש רש"י ד"ה הא, ואם כן אין חילוק אם לקחה מבית אחר או ממקום אחר באותו בית, לכך תירץ הצ"ח דבאמת גם במתניתין דמדורות העכו"ם יש לפרש הטעם דלא חששו גם במדורות ישראל שמא גיררה חולדה ממדורות העכו"ם לשם משום דאין לדבר סוף, ועל זה הקשתה הגמ' דהתם מהני האי טעמא אף לנפל ידוע ובמתניתין לא מהני אלא בדלא חזינא דשקל.

קנח גמ', שם. הקשה הפני יהושע מה צריך לדיוקא, הוה ליה להקשות ממתני' דלקמן (י'): דמה שמשייר יניחנו בצניעא, ופירש רב מרי (ט'): שמא יניח י' וימצא ט' דמוכח דנטלתו חולדה ויתחייב בבדיקה, הרי מוכח דבחזינא דשקל חייב בבדיקה, ותירץ הצ"ח, דהתם הוה דאורייתא, דהחמץ שלו, ולא קשיא ממדורות העכו"ם דהווי חשש דרבנן, אבל במתניתין החשש מבית לבית דאין החמץ שלו ואיסורו מדרבנן, ועל זה מקשה שפיר ממדורות העכו"ם.

קנט גמ', אמר רבא האי מאי וכו'. הפני יהושע פירש כוונת המהרש"א בקושיתו שהובאה באות קנז להקשות על תירוצו של רבא, דמה אמרה מתני' הטעם משום דאין לדבר סוף, הא הטעם

בירושלים שמא יתעכב אחר הרגל בשביל פירות הללו ואז יחמוד איש את ארצו ועושה תורת משה פלסתר. וכתב החתם סופר דזהו מרומז בקרא ששם עלו שבטים וכו' להודות לשם ד', היינו לשם מצוה או יהיה שלום בחילך שלוה בארמונותיך. נולפי דברי הפני יהושע מיושב הא דלכאורה קשיא דלעיל משמע שאם מכיין גם לשיחיה בנו הווי מצוה ואילו כאן אף שעולה לרגל כיון שמכוין גם להנאת פרות פוגם במצוה, ולדברי הפני יהושע מיושב בשופי. ועוד אפשר ליישב, דבמצות או בכל מצוה שהמעשה העיקר כמו צדקה שתוצאת המעשה היא העיקר כמו אי נאבד לו פרוטה ומצאה עני קיים המצוה, הכי נמי בבדיקת חמץ אי בפועל ביער החמץ נתקיימה המצוה. אבל בעליה לרגל בוודאי שהמצוה היא הכונה ליראות לפני השם וכיון שחסר בכוונה אין כאן מצוה כלל].

קמח תוס' ד"ה שיזכה, והרתנן אל תהיו וכו', התוי"ט (אבות פ"א מ"ג) הביא בשם מהר"ל מפראג, דלהכי כפל התנא בסיפא אלא הוה כעבדים המשמשים שלא ע"מ לקבל פרס להורות דהוא מעלה בעלמא, ומכל מקום מי שאינו עושה כן נמי הוי צדיק גמור ומקבל שכר (ועיי"ש שהאר"י).

קמט תוס' ד"ה מלמד וכו', ומאת קדריש וכו'. המהרש"א פירש דברי איסי בן יהודה, דבפשטות אתא הקרא לומר שלא יכבוש איש - יחיד את הארץ, וקשה דהא אין דרך יחיד לכבוש את הארץ, על כרחך דקאי אבית ולא אארץ ואם כן הוה ליה למיכתב ביתך לכך אמרינן דקאי אפרה ותרנגול שדרים במקום הפקר, ובזה ניחא קושית תוס' ד"ה לכדרכי אמי.

קנ גמ', אמר רב עליונה ושלמטה הימנה. הרמב"ם (פ"ב מחמץ ה"ו) פסק כרב, ופירש הרא"ש (סימן יד) דטעמו דשאר ברייתות דתנו כשמואל לא מיתניא בי רב חייא ולא דסמכא הם. ובביאור הגר"א (תל"ג ט') פירש דרב ושמואל תרוויהו סבירא להו דהדיוק מסיפא [שהן העליונות] טוב יותר, אלא דרב סבירא ליה כרב יהודה דדעת בית שמאי לבדוק שתי שורות מן הארץ ועד שמי קורה, ואם כן לא צריכי בית הלל למעוטי גוייאתא, ועל כרחך חיצונה דוקא ושמואל סבירא ליה כר' יוחנן, ואם כן יכול לתרץ דחיצונות למעוטי גוייאתא ושכן העליונות דוקא. וכן כתב הצ"ח כאן.

קנא גמ', שם. רבינו דוד הביא בשם יש מפרשים, דרב סבר ב' העליונות על פני כל המרתף, ושמואל סבר ב' החיצונות מן הארץ ועד שמי קורה. [ובדעת בית שמאי סבירא ליה כר' יוחנן].

דף ט' ע"א

קנב גמ', וממקום למקום. רש"י ד"ה אין משמע שפירש ממקום למקום באותו בית, ודברי המשנה נאמרו בדרך לא זו אף זו, ובפני יהושע כתב דבירושלמי משמע דממקום למקום רחוק יותר מעיר לעיר.

קנג גמ', אין לדבר סוף. כתב הקובץ שיעורים (אות לה) דאפשר לפרשו בתורת טעמא דאם באנו לחוש לכך אין לדבר סוף ומשום הכי לא חייבוהו חכמים, [דוגמת אין הציבור יכולין לעמוד בה], ואפשר לפרשו בתורת הוכחה וראיה דמדינא אין לחוש לזה דאם כן אפילו מעיר לעיר וזה ודאי אין הדין כן ומוכח דאין צריך לחוש.

מדרבנן].

קסו תוס' ד"ה ואם תמצא לומר וכו', ואם תאמר וכו'. המהר"ם חלאוה, תירץ, דמרבם ספיקות ברשות היחיד דוקא בספק נגע, ואף אם נגע הוה ספק טומאה, אבל בספק ספיקא על הטומאה עצמה אף ברשות היחיד טהור.

קסז בא"ד, אי נמי וכו'. משמע דהתירוך השני סובר דבאמת הוה ספק טומאה גמור, והקשה הקובץ שיעורים (ל"ז) דאם כן טומאתו מדאורייתא ואיך כתב תוס' ד"ה כל דאין מדורות העכו"ם בחוץ לארץ.

קסח תוס' ד"ה כדי וכו', ותימה וכו', רבינו דוד תירץ דכל האיסור דאכילת קבע היינו דוקא אם שייך להביא לידי טבל גמור, אבל בכהאי גוונא שנכנס לבית במוץ, דאף לאחר שימרחו בבית לא שייך שיהיה טבל גמור, מותר לאכלו אף בקבע, ומה דאמרינן כדי שתהא בהמה אוכלת, זו צורת ההערמה שאומר שמכניסו במוץ כדי שתהא בהמה אוכלת. (וכך כתב תוס' מנחות ס"ז ע"ב ד"ה כדי בשם רבינו אפרים).

קסט בא"ד, ועוד אומר ר"י וכו', ולדבריו מיירי מתניתין אף בביטל דהוה מדרבנן, והקשה רבינו דוד דאם כן מה צריך להקשות ממדורות העכו"ם, הא פשיטא דפטור דהוה ספק דרבנן, ותירץ דאף בהוה אמינא שסברנו דספק מוציא מידי ודאי היינו בספק הרגיל אבל בספק סתם אין מוציא מידי ודאי אף בדרבנן והביא ממדורות העכו"ם דספק אכילה הוה ספק הרגיל, ומהר"ם חלאוה תירץ דבדיקה תקנו על הספק ואין שייך בזה ספק דרבנן לקולא.

קע תוס' ד"ה כדי שתהא, בסוה"ד, ומהכא נמי ידעינן דאין ישראל מאכיל וכו'. פירש המהרש"ל דילפינן דאסור בטבל הנאה של כליו, כל שכן בתרומה עצמה דאסור לישראל הנאה של כליו, והקשה מהרש"א מה כל שכן הוא, ופירש דילפינן נמי תרומה טמאה מטהורה שאסורה לישראל והיינו בהדלקה ושוב לפינן טהורה מטמאה.

דף ט' ע"ב

קעא גמ', ודאי גררוהו בהאי שעתא, הקשה רבינו דוד הא אף בספק אכילה דהוה ספק הרגיל אין מוציא מידי ודאי, ומאי עדיף ספק גרירה, ואם נימא דגרירה הווי וודאי גמור יותר מספק אכילה [כמבואר ברש"י ד"ה ודאי] אם כן אמאי לא חיישינן במתניתין שמא גיררה חולדה [לכאורה יש לומר דבמתניתין הטעם משום דאין לדבר סוף. י.פ.]. ותירץ רבינו דוד דאינו ודאי גמור אלא כעין חזקה דחברים מעשרין דאמרינן (ע"א) שמוציאה מידי ודאי, וכתב עוד דהלגירסה בהאי שעתא יש לפרש דראינו עכשיו שהנפל אינו שם לכך תלינן שגררוהו בהאי שעתא [ועיי"ש עוד מה שתירץ].

קעב תוס' ד"ה ספק, אפילו אחת טהור. פירש רבינו דוד דהיינו בספיקא דנפל או רוח, אבל בספק אכילה אין מטהרים ברשות הרבים כדרך שאינו פוטר בבדיקה אף דהוה מדרבנן, משום דאין ספק אכילה מוציא מידי ודאי טומאה, והעיר המגיה על התוס' הרא"ש, שמדברי תוס' הרא"ש בנדה (ט"ו:) ד"ה והא משמע, דגם בספק אכילה מטהרים ברשות הרבים, ולפי זה קשה קושיית הצ"ח מנליה למקשן דהוה ברשות היחיד, דילמא מיירי ברשות

הוא משום דאימור אכלתיה דספק זה מוציא מידי ספק דגיררה, ותירץ המהרש"א, דהטעם דאין לדבר סוף אמרה מתני' רק אמבית לבית והיינו בחזינא דשקל, אבל ממקום למקום פטור רק בלא חזינא דשקל, והטעם משום דספק אכילה מוציא מידי ספק דגיררה. [ועיין באות קנו שרבינו דוד תירץ דאף דהוה ספק ספיקא היה ראוי לחייב בבדיקה משום דבדיקה על הספק תקנוה אי לאו משום דאין לדבר סוף, ויש לבאר בדבריו דאחר דאמרינן דאין לדבר סוף שוב הדרינן לכללא דספק מוציא מידי ספק ואין מוציא מידי ודאי, י.פ.].

קס גמ', ואין ספק מוציא מידי ודאי. כתב הראש יוסף שהיה סבור דהיינו מדרבנן משום דספק זה הוה הרגיל (כדכתבו תוס' ד"ה ואם) והוה כרוב דעדיף מחזקה, ואם כן כל הדין כאן דרובא לא עדיף מחזקה היינו מדרבנן, אלא שהרמב"ם (פ"ט מטומאת מת ה"א) כתב בפירוש שהוא מדאורייתא [גבי בור שהטילו בו נפל], וביאר הפרי מגדים (תל"ד מש"ז ב') דאין הכרח שתוס' חולקים על הרמב"ם משום דאפשר דספק הרגיל לא הוי רוב אלא שאין שקול.

קסא גמ', דילמא מעיקרא אימור וכו'. הקשה התוס' רי"ד, דאם כן אף בעם הארץ נימא ספק מוציא מידי ספק, ותירץ דעם הארץ לא טרח כל כך לפטור פירותיו ממעשר, [ולפי מה שכתב רש"י בד"ה ואיבעית אימא, הטעם שלא יאסר משום אכילת קבע דסמכינן אחזקה דחבר שעישרן, ואם כן יש לומר דלכך לא נקט עם הארץ דיהיה אסור לאכלו קבע מדרבנן. (י.פ.)]. ועוד הקשה התוס' רי"ד וכי נחשדו חברים להפקיע תבואתם מידי מעשר, ותירץ דכונתו כדי שלא ישלחו בהם.

קסב גמ', אימור דלא טבילו כר' אושעיא. רש"י בד"ה ואיבעית אימא הוכיח מכאן דאם לא נתמרחו מקודם פטורין, ואף שנתמרחו אחר ראיית פני הבית, דהרי הכא מיירי שהפירות ממורחין ואמרינן דאם הכניסן במוץ פטורין, אבל הרמב"ם (פ"ג ממעשר ה"ד) סובר דאם נתמרחו אחר כך חייבין, וביאר החזון איש (שביעית א, יח) שהרמב"ם יבאר הגמרא באופן שהכניס רק חלק מהתבואה לבית שאם מירחם בחוץ לא מיקרי מירוח.

קסג רש"י ד"ה ודאי טבילו וכו' דרוב חברים מעשרין אלמא דספק מוציא מודאי, הקשה הקובץ שיעורים (אות ל"ו) הא כיון דאיכא רובא אין זה ספק, אלא תלוי בפלוגתא אי חוששין למיעוטא, והכא הא לא מייתי הך פלוגתא.

קסד תוס' ד"ה אין חוששין. ואם תאמר וכו'. הקשה הצ"ח דילמא קמ"ל מתני' דהיכא דחזינא דשקל חוששין, ותירץ דהא שמעינן ממתני' דלקמן ומה שמשיר וכו' כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו, אך כתב דמכל מקום קשה, דילמא מיירי התם בכיכר גדול דליכא למיחש לאכלתיה, והכא קא משמע לן דאף בכיכר קטן חיישינן.

קסה תוס' ד"ה כל מקום וכו'. בסוה"ד, דאין מדורות וכו'. המהרש"א הביא בשם פירוש המשניות להרמב"ם (פי"ח מאהלות מ"ט) דהטעם בזה משום דהווי מדרבנן וחילקו רבנן בדין טומאה בין ארץ ישראל לחוץ לארץ, והקשה דאם דינא דמדורות העכו"ם הוא מדרבנן מה מקשינן מהתם, נימא דרבנן אתי ספק ומוציא מידי ודאי ולא בדאורייתא. [ועיין אות קנח שהצ"ח כתב דמתניתין מיירי בחמץ שאינו שלו דאיסורו

הדרה היומיומית

מסכת פסחים דף ט - דף י

כא תמוז - כב תמוז התשע"ג

חייב לבדוק הא ספק דרבנן לקולא, ומזה הוכיח דכונת ר' זירא דודאי משיירא. והראב"ד תירץ קושיית הבעל המאור, דמיירי שלא היה שהות לעכבר לאוכלו, כתוס' ד"ה היינו, וכונת הגמ' דאסור לו לשהות עד שיאכלנו העכבר, ופירש המהר"ם חלאוה כוונת הראב"ד, דאף שעכשיו כבר יש חשש אכלתיה, מכל מקום בזמן שלא היה עדיין שהות לאכלו, כבר קם הבית בחזקת חיוב. ורבינו דוד פירש דברי הראב"ד כפשוטו דמיירי שלא היה שהות, והרמב"ן בבבא בתרא (נ"ה:): כתב דחייב אף דהוה ספק ספיקא, דכל עיקר דין בדיקה על הספק תקנוה. [ועיין באות קפד שיטת רבינו דוד].

קעט) רש"י ד"ה ואתא וכו', ונכנס וכו' צריכין אנו לבדוק וכו', היינו דהספק אם חייב לבדוק, וכן פירש הרמב"ם (פ"ב מחמץ ה"י). והקשו התוס' ד"ה תשע הא הווי ספיקא דרבנן לקולא, והראב"ד (על הבעל המאור ד' ע"ב מדפי הרי"ף) תירץ, דעיקר בדיקה על הספק נתקנה לכך היכא דודאי על בחדא ביתא ומפקא ליה מחזקתה לא אמרינן ספיקא לקולא, ובחידושי הרי"ף תירץ דכיון שראינו לחם זה בשעה שפירש ונסתפק לנו בו אם הוא חמץ או מצה הרי נאסר לאוכלו, וכיון שידענו שנכנס בבית זה לחם אסור צריך בדיקה [ופירש דעל זה קמייתי מט' חנויות דאזלינן בתר לידת הספק], וכן פירש הכסף משנה, ובקובץ שיעורים אות ל"ז הקשה על תוס' איך פטרוהו מבדיקה הא יש בבית בודאי לחם שאסור באכילה, משום ספק דאורייתא ועיין באות קפט ביאור החזון איש].

קפ) גמ', היינו ב' קופות. הראב"ד (בהשגות על בעל המאור ה. מדפי הרי"ף) פירש דבזה אין שייך לומר דבדיקה על הספק נתקנה משום דיש כאן בית שאינו בדוק דתלינן בו החמץ, וכתב המאירי בשם הראב"ד דאם היו ב' צבורין ובית אחד בדוק צריך בדיקה, אבל רבינו דוד כתב דאף בכהאי גוונא פטור, דגם בזה מסופק לן אם נכנס העכבר לבית זה או הלך למקום אחר שאין לנו עסק בו דהוה כבית שאינו בדוק. והמהר"ם חלאוה כתב בשם הראב"ד דסוגיין מיירי שהיה החמץ סמוך לבית שאינו בדוק והמצה סמוך לבית הבודק ותלינן דסמוך עייל לדסמוך. והט"ז (תל"ט ג') הקשה על הרמב"ם שפסק בט' צבורין (פ"ב מחמץ ומצה ה"י) דבעיא בדיקה וכאן (הלכה יא) פסק דפטור, ותירץ, דהתם אנו רואין שנשתנה הבית שהרי נכנס שם העכבר, מה שאין כן הכא שאנו מסתפקין האם היה שנוי.

קפא) תוס' ד"ה היינו תשע חנויות, ועוד קשה וכו' אוקמא אחזקת בדוק, היינו דאפילו ביטול לא ניבעי, אבל תוס' הרא"ש ותוס' שאנץ תירצו קושיא זו דמיירי שלא ביטל, דסבירא להו דבדאורייתא לא סמכינן אחזקה.

קפב) בא"ד, אף על פי שכבר נולד וכו'. כתב המהרש"א דלפי מה שפירשו כאן דבנכבשנהו וניידינהו מיירי שפירש בפנינו, ניחא בפשיטות מה דגורין התם טפי שמא יקח ממקום הקבוע, דהא פירש בפנינו ממקום הקביעות, מה שאין כן בנמצא כיון שלא פירש בפנינו לא גזרו שמא יקח מן הקבוע.

דף י' ע"א

קפג) גמ', בחמץ דאורייתא מי אמרינן, הקשה רבינו דוד לפי מה שכתב הרמב"ן בבבא בתרא (נ"ה:): דבספק ספיקא דאימור

הרבים.

קעג) בא"ד, דרגלי הכהן היו וכו'. מוכח דאף דרגלי האדם ברשות הרבים מיקרי ספק ברשות היחיד כיון שהטומאה עצמה היא ברשות היחיד [וכדכתבו תוס' שהבור ברשות היחיד], והוא מאהיל על רשות היחיד, אמנם רבינו דוד כתב דאזלינן בתר מקום רגלי האדם.

קעד) בא"ד, בחורייהו ליכא פותח טפח. ואמנם ברש"י ד"ה שחולדה כתב, דמיירי שיש פותח טפח, וכתב המהרש"ל דמיירי שהחור עצמו גבוה טפח אבל בפתח שבין החור לבור אין טפח, והמהרש"א כתב דהתוס' מיאנו בפירוש זה, כיון דסוף סוף אף אם אין בפתחו טפח יטמא משום דהווי טומאה רצוצה, וכן כתב בתוס' הרא"ש. ורש"י סבר דכיון דהחור עצמו גבוה טפח אינו מביא את הטומאה לבור.

קעה) בא"ד, ואכלוה הוי ספק הרגיל. פירש המהרש"א דספק אכילה מוציא מידי ספק שגיררתו החולדה תחת רגליו.

קעו) גמ', בארבעה עשר דלא שכיחא, פירש רבינו דוד שאינו ודאי שמשוירת דזה לא מסתבר, אלא דרגילות שמשוירת, וכיון דתקנו בדיקה על הספק חיישינן נמי להא, ומהר"ם חלאוה ביאר, דבי"ג אינה מצנעת אלא אוכלת מיד אבל בי"ד מצנעת לכך חיישינן, ומכל מקום לא הוה ודאי אלא דפעמים משוירת אמנם מלשון התוס' ד"ה בשלושה עשר נראה, דפירשו דבי"ד לעולם משוירת.

קעז) רש"י ד"ה בשלושה עשר, בבודק בשלושה עשר. הקשה הפני יהושע מהיכי תיתי מוקי לטתם מתניתין בבדיקה די"ג, הרי כל אדם אין בודקין אלא בי"ד, ועוד מה ס"ד דאביי, אטו חולדה נביאה, ועוד דאכתי בי"ד אין לדבר סוף, היינו דאם בודק בי"ד, באמת חושש שמא גיררה חולדה ממקום למקום. וכתב דלולי פרש"י ותוס', היה נראה לו דאביי מפרש מתניתין דאין חוששין כמו שפירש הרמב"ם בפירוש המשנה, דאמקום שאין מכניסין חמץ קאי, והא דלא בעי בדיקה, משום דאין חוששין, ואמר אביי, כיון דכל אדם בודק תחלת ליל י"ד, ליכא למיחש שמא גיררה חולדה בי"ג או קודם לכן, דמשום דשכיח ריפתא לא מצנעא, ובי"ד בוודאי דלא חיישינן, דהא לאחר שבדקו כולן חמציהן חולדה לא משכחא מידי, דהא מה שמשויר כל אדם תקנו חכמים דיניחנו בצינעא. ואם כן אתי שפיר מתניתין דמה שמשויר דאי לא תקנו להצניע הוי חיישינן שפיר לחולדה דלמא שקלא ומשוירא, משום דשכיח דמשוירא מיום ולאו בודאי אכלתה אלא ספק. אבל רבא אזיל לשיטתיה דמשני לעיל אמדורות הגוים אימר אכלתיה, ולא מחלק בין פת לבשר, ואם כן על כרחך דאימר אכלתיה הוי ספק קרוב לודאי, דלא משויר אף מיום ליום, כדשרינן במדורות הגוים לאלתר, ואם כן מקשה רבא שפיר אטו חולדה נביאה היא ואכתי אמאי יניחנו בצינעא הא ס"ס קרוב לודאי הוא אימר לא שקלה, ואת"ל שקלה אימר אכלתיה.

קעח) גמ', היינו ט' חנויות. הקשה הבעל המאור (ד' ע"ב מדפי הרי"ף) אמאי חייב והא הוה ספק ספיקא דאימור אכלתיה, ותירץ דשמעתין כר' זירא דבלחם משוירא, והקשה עליו הראב"ד הא אף לר' זירא אינו ודאי, וכתב רבינו דוד בעמוד א' דהבעל המאור, הוה קשיא ליה על דברי ר' זירא, אכתי אמאי

היחיד אף בספק ספיקא או רק בספק אחד. ורבינו דוד פירש מחלוקתם, כיון דהוו רשויות הרבה, סבירא ליה לר' אליעזר דדמי לספק טומאה ברשות הרבים, כיון שלא נולד הספק ברשות היחיד אחת אלא הספק מרשות לרשות, ודברי חכמים דמכל מקום כל הרשויות הללו רשות היחיד הן טמא, אבל בטומאה ברשות היחיד, ונסתפק לו אם היה ברשות הרבים, או שנכנס לרשות היחיד, לכולי עלמא טהור, ובספק על, דמיא לספק אם בא לרשות היחיד דמספקא לן אם החמץ נכנס לבית, וסבירא ליה דפטור אף מביטול. ובהשגות הראב"ד (פ"ב מחמץ הי"א) הביא ב' דעות אם חייב בביטול.

קפח (תוס' ד"ה ספק על, דהבא אפילו וכו') אוקמא אחזקת בדוק. פירש המהרש"א דהתוס' סבירא להו דכל ספיקות הגמ' מיירי אפילו בלא ביטל, כיון דמוקמינן ליה אחזקת בדוק וכמו שפירשו לעיל (ט: ד"ה היינו, חוץ מבעיא דב' ציבורין דאמרינן בגמ' דאם לא ביטל חייב, ומשום דבודאי נכנס לבית זה פת שהיא ספק חמץ, [ואין לפת חזקת היתר] וכמו שכתבו התוס' ביבמות (פ"ב. ד"ה שתי, והקשה בחידושי רבינו עקיבא איגר דאם כן בט' צבורין נמי הא נכנס לבית בודאי פת שהיא ספק חמץ, והחזון איש (קכ"ד לדף ט' ע"ב) פירש, דבעיא דט' צבורין מיירי שהפת ניכרת אם חמץ אם מצה, ולא שייך לומר שיש כאן פת שהיא ספק ורק נסתפקנו איזה פת יש בבית זה, והקשו תוס' דנוקמה בחזקת בדוק, ותירצו דהספק לענין אכילה היינו דמיירי שהפת אינה ניכרת אם חמץ או מצה, ובאופן זה חייבים גם בבדיקה ואין שייך להעמיד בית אחזקתו, דהא הפת מסופקת.

קפט (תוס' ד"ה על וכו'. וי"ל וכו') וסגי אפילו לרבי מאיר וכו', פירש המהרש"ל דאפילו אי ניישב קושיית התוס' - מה יעשה דאפילו אם יבדוק פעם שניה לא ימצא, ונאמר דצריך לחזור ולבדוק יפה בוריוות, מכל מקום הכא אפילו לר' מאיר פטור מבדיקה מאחר שבדיקת חמץ דרבנן, והמהרש"א פירש דרצה לומר דלא תיקשי מה תיקן בביטולו דעדיין הוא בספק, לכך פירשו דאף ר' מאיר מודה אחר שביטל דהוה דרבנן דליכא למיחש, והקשה בחידושי רבינו עקיבא איגר מאי סלקא דעתין דלא יבטל, הא ודאי אם יבטל יתקן על כל פנים שלא יהיה בספק דאורייתא.

קצ (בא"ר, שם. הפרי חדש (תל"ט ב') דייק מדברי תוס' אלו שחולקים על מה שכתב הר"ן (ה ע"א מדפי הרי"ף) דכל היכא שחייב לבדוק פעם שניה חייב נמי לבטל פעם שניה, שהרי כתבו התוס' דלחכמים אין צריך ביטול.

קצא (תוס' ד"ה הניח, דר' לטעמיה וכו'. כתב רבינו דוד, דאין להוכיח מכאן דהלכה כרבי, משום דאף לרשב"ג איכא נפקא מינה אם בדק כל הבית ולא מצא אלא כיכר אחד, דלרבי הוה ליה בדק ולא אשכח ופטור, אבל לר' שמעון בן גמליאל הוה ליה בדק ולא אשכח דאף שפטור מבדיקה מכל מקום חייב בביטול, והיינו לר' מאיר דלעיל, אבל בחידושי הר"ן כתב דנפקא מינה גם לרבנן שצריך להרבות בבדיקות.

דף י' ע"ב

קצב (גמ', עכבר נכנס וכבר בפיו וכו', כתב הרמב"ם (פ"ב מחמץ ה"ח) וכן אם ראה עכבר שנכנס לבית וחמץ בפיו אחר בדיקה,

אכלתיה חייב, משום דבדיקה על הספק נתקנה, אם כן הווי מדרבנן ולא מדאורייתא, ואמאי אמרינן הכא דחמץ דאורייתא ומשום הכי חייב, ופירש רבינו דוד דאף בדאורייתא אמרינן דדין תשביתו נאמר על הספק, דהא אף שאין החמץ לפניו מצווה לבדוק בכל מקום שמכניסין בו חמץ, ולהשביתו משם או לבטלו, ואם כן לא מיקרי ספק ספיקא אלא ספק אחד אם אכלתיה, או שייריה שאז יש כאן דין ודאי דאורייתא לבדוק [או לבטל], והטעם דב' בתים נפטרו מבדיקה, משום שבוה אין אנו צריכים לתלות האיסור בהיתר, אלא לתלות שהחמץ נכנס לבית שאינו בדוק. אבל מפני שראינו החמץ והמצה לפנינו שמספקין עלינו את שני הבתים אין פוטרינן אותו מן הביטול דאורייתא אלא מן הבדיקה.

קפד (גמ', ר' יוסי מדמה לה לבת אחת. הרמב"ם (פ"ב מאבות הטומאות ה"ב) פסק כר' יוסי ולגבי חמץ (פ"ב הי"א) לא הזכיר כלל חילוק דבת אחת, ופירש הכסף משנה דהרמב"ם סבירא ליה דכיון דדין דהחומרא דבת אחת הווי מדרבנן כתוס' ד"ה בבת אחת, לגבי בדיקה דהוה דרבנן אוקמוה דאורייתא ופטרין ליה, (וכן כתב רבינו פרץ). והקהילות יעקב (סי' ח') תירץ, דכל הדין דבבת אחת הוא דוקא שנשאל על החפצא אם טמא או טהור, הלכך אי אפשר לטהר שניהם דהווי תרתני דסתרי, אבל בבדיקת חמץ אין השואל שואל אלא על הגברא אם חייב לבדוק ושפיר יכולין להשיב שאינכם צריכין בדיקה ולא הווי תרתני דסתרי, כיון שאינו משיב שביתו בדוק רק שמספק א"צ לחזור ולבדוק. וכעין זה כתב הפרי חדש (תל"ט ז').

קפה (תוס' ד"ה הלך וכו', הא דנקט טהרות וכו'. הקשה הצ"ח הא כתב הר"ש (טהרות פ"ה משנה א) דלדעת ר' יוסי, באדם לא אמרינן ספק טומאה ברשות הרבים טהור, ואם כן נימא דמשום ר' יוסי נקט טהרות.

קפו (גמ', היינו בקעה, רש"י ד"ה וחכמים, פירש דהיינו בבדיקה דרבנן מקילין לכולי עלמא. ופירש הרמב"ן בבבא בתרא (ג"ה:): דקמייתי מההיא דבקעה להוכיח, דבספק רחוק כהאי גוונא, מקילין אף בבדיקת חמץ [אף דעל הספק נתקנה]. ועיין באות קפח מה שפירש רבינו דוד. אבל הרמב"ם (פ"ב מחמץ ומצה הי"ב) פירש דכיון דבבקעה הלכה כחכמים ובעי בדיקה הכא נמי בעי בדיקה, והקשה המגיד משנה מאי שנא ממה שכתב בפרק ב הלכה י"א בב' בתים ואין ידוע באי זה בית נכנס דפטור, ותירץ דהתם איכא חד בית שודאי לא נכנס שם הילכך כל חד תלינן דזהו שלא נכנס בו, והקשה הקובץ שיעורים (אות מ"ב) הא בכל דוכתי אמרינן איפכא, דספק משתי חתיכות חמור יותר דהווי איקבע איסורא, ולא אמרינן אדרבא הא איקבע היתירא, וה"נ אמאי לא נימא הא איכא בית אחד שבודאי נכנס בו.

קפז (גמ', ר"א מטהר. רש"י ד"ה וחכמים פירש, משום דהוה ספק ספיקא, ובדעת חכמים דמטמאין פירש הרשב"ם בבבא בתרא (ג"ה:): ד"ה וחכמים, דסבירא להו דהוה ספק אחד שמא הלך עד הקבר והאהיל שמא לא הלך, אבל רש"י בעבודה זרה (ע'). ד"ה הווי פירש, דמיירי בשדה מלאה טומאה לכך טימאו חכמים, והתוס' בבבא בתרא (ג"ה:): ד"ה ר"א כתבו דרבי אליעזר סבירא ליה דספק ביאה אינו דומה לסוטה לכך מטהר, גם הביאו דעת רבינו תם דפלוגתת ר' אליעזר ורבנן אם מטמאין ברשות

הדרה היומיומית

מוסכת פסחים דף י - דף יא

כב תמוז - פג תמוז התשע"ג

כעין דאורייתא] או דהוה אסמכתא בעלמא, ואין עיקר דין זה בתורה.

קצח **רש"י ד"ה לאחר המועד**, עד שתחשך. אבל **במנחות** (ס"ז): ד"ה ובשעת פירש רש"י, לאחר המועד, בתוך הפסח עצמו, והטעם שפירש כאן עד שתחשך, פירש הר"ן (ד: מדפי הרי"ף) דבתוך הפסח אף לחכמים חיישינן דילמא אתי למיכליה משום חומרא דכרת. **והמהרש"א** פירש משום דאם יבדוק תוך הפסח יפסיד, דהא כל זמן שלא בודק אינו עובר בבל יראה דהוה ליה חמץ שאינו ידוע, מה שאין כן אם ימצא יעבור על בל יראה, אבל קודם שתחשך אף דמצווה בתשביתו, מכל מקום אינו עובר בבל יראה כדמוכח **ברש"י לקמן** (י"ב): **ד"ה שלא**. [וצ"ע לדלעיל (ד'). כתב **רש"י בד"ה בין**, דמשש שעות עובר בבל יראה (י.פ.)].

קצט **תוס' ד"ה ואם**, וקשה וכו' ולמה שינה לשונו, **רבינו דוד** תירץ, דר' יהודה נקט לשון זה על מנת להורות לנו הטעם שלא יבדוק לאחר מכן, שהרי כבר צריך לבערו ויש לחוש שיבוא לאכלו.

ר **בא"ד. כדי שלא יתעכב וכו'.** **רבינו דוד** הוסיף לבאר, דהיינו מאותו טעם שאסרנו חמץ אחר זמנו כדי שלא ישהנו ויעבור בבל יראה, לכך הצריכוהו בדיקה כדי שלא יהנה כלום בשביל שלא בדק בזמנו.

רא **בא"ד, ורש"י לא וכו'.** הקשה **המהרש"ל** הא הכא על כרחך איירי בביטלו, דאי לא ביטלו איך יצוהו חכמים לבדוק ועל ידי זה יעבור בבל יראה שיהיה החמץ ידוע, וכיון דמיירי בביטלו מה שייך לומר שהתקנה היא כדי שלא יעבור על בל יראה, ותירץ דמכל מקום תחילת התקנה היתה משום שלא רצו חכמים לסמוך על הביטול, ולכך לא תיקנו בדיקה אלא היכא שאם לא היה מבטלו היה עובר בבל יראה. אבל **המהרש"א** כתב דמיירי בלא ביטלו, ומכל מקום תיקנו בדיקה ולא חיישינן שימצא ויעבור בבל יראה, דכל החשש הוא שימצא פירורין, ואינהו ממילא בטלי רק דהצריכוהו בדיקה שלא יבוא לאכלם.

רב **[בא"ד, שמא יתערב וכו', יש לעיין אמאי לא אמרו בפשיטות שמא יבוא לאכלו, ונראה דלפי מה שפירשו בדף ב' ד"ה אור הטעם השני, שהחמירו בחמץ להצריכו בדיקה משום שהחמירה בו תורה לעבור בבל יראה, והאי טעמא אינו שייך אחר הפסח דהא אין בו בל יראה ואמאי הצריכו בדיקה, לזה פירשו דהחשש כיון דכל ביתו מלא חמץ חיישינן שיתערב לו בחמץ שנאפה אחר הפסח ויאכלנו. (י.פ.)]**

דף י"א ע"א

רג **גמ', דרבנן אדרבנן לא קשיא.** הקשה **המצפה איתן** מאי קושיא, דילמא סברי רבנן דבאיסור כרת לא חיישינן שיבוא לאכלו דחמיר ליה, אבל חדש דאינו אלא לאו לא חמיר ליה ויבוא לאכלו, (כדאמרינן **בסוטה** (י.י)), ותירץ, דאליבא דר' מאיר קיימינן דאיהו סבירא ליה **לקמן** (מג.) דחמץ נוקשה אינו בכרת, ואם כן ניחוש שימצא בבדיקתו חמץ נוקשה ויאכלנו.

רד **רש"י ד"ה מאי איכא למימר, בסוה"ד, מאן וכו' מיחו ולא מיחו ר' יהודה.** פירש **המהרש"ל** דמצינו לר' יהודה שאמר לשון זה והכונה, שגם מה שלא מיחו היה שלא ברצון חכמים, ומכל מקום לא מיחו בהם בדברים אלו, אבל יש דברים שמיחו בהם.

צריך לבדוק פעם שניה אף על פי שמצא פירורין באמצע הבית, אין אומרינן כבר אכל אותה הפת במקום זה והרי הפירורין, אלא חוששין שמא הניחה בחור או בחלון ואלו הפירורין שם היו, ולפיכך חוזר ובודק, אם לא מצא כלום הרי זה בודק כל הבית, ואם מצא אותה הפת שנטלה העכבר ונכנס אינו צריך בדיקה. וכתב **המשנה למלך** דמדוייק מדבריו שכתב דווקא אי מכיר הכיכר, דאי מצא כיכר שאינו מכירו לא אמרינן זהו כיכר שאבד כרבי לעיל, [אף על פי שבהלכה יא' פסק כוותיה] אלא חייב לבדוק כל הבית, משום דהכא הרי רגלים לדבר שנכנס לבית עוד כיכר אחר שהרי מצא פירורים.

קצג **[גמ', עכבר לבן נכנס וכו',** לכאורה ספק זה דווקא לרבי (בעמוד א'), דהקבר שאבד הוא הקבר שנמצא, ואם כן צריך עיון דהראשונים (רבינו דוד ועוד) הביאו כמה ראיות דהלכה כרבי, ולא הביאו מהכא (י.פ.)].

קצד **תוס' ד"ה מפני, ומיירי שיש פירורין וכו',** אבל **ברי"ף** ו**ברמב"ם** (פ"ב ח' ט') משמע דמיירי שמצא קצת פירורין שכתבו דתלינן שאכלו התינוק ואלו הפירורין, והקשה **רבינו דוד** דאם כן שלא מצא פירורים כדי כל הכיכר אמאי אמרינן גבי עכבר דחייב בבדיקה משום שאין דרכו של עכבר לפרר, אף אם דרכו לפרר יתחייב דאימור אבל ושייר דהא בלחם משיירא.

קצה **גמ', ככר בבור וכו'.** **הרמב"ם** (פ"ב מחמץ י"ד) פסק שאין מחייבין אותו להעלותו אלא מבטלו בלבו ודיו, משום דסבירא ליה דהוה ספק, ובדרבנן לקולא (דהא מבטלו), (ועל מה שהשיג עליו **הראב"ד** דהוה ליה לחייבו כאם תמצא לומר, כתב **המגיד משנה** דהרמב"ם לא גריס כאן אם תמצי לומר), והשיג עליו **הראב"ד** שאין לומר דרבא קמיבעיא ליה כשמטמין בבור לכתחילה, אלא בשבדק וביטל ולאחר זמן איסורו מצא, ופירש **הבית יוסף** (תל"ח ב') דדעת **הראב"ד** דאם נודע לו קודם זמן איסורו אף שביטל כבר צריך להוציאו, ואם אינו מוציאו הוה כמטמין בבורות דביטול לא מהני אלא לחמץ שלא היה ידוע לו בשעה שחל זמן איסורו, אלא בשבדק וביטל קודם זמן איסורו ולא נודע לו מחמץ זה עד אחר זמן איסורו הוא דמיבעיא ליה, אם צריך להוציאו, וכתב **הבית יוסף** שסברת **הראב"ד** דכמו במטמין אף על פי שביטלו עובר על מצות חכמים שציוו לבערו אף זה כן שאף על פי שביטלו עובר על מצות ביעור [ומשמע דהיינו מדרבנן], אבל **הב"ח** כתב ד**הראב"ד** סובר דמדאורייתא לא מהני ביטול לחמץ הידוע כסברת **הכלבו** (סימן מ"ח), וביאר **הקהילות יעקב** (סימן ב') הטעם בזה, דעצם זה שמשאיר החמץ ואינו מבערו הוא סתירה לביטול דמשמע שרוצה בו, אף על פי שכתב הקהילות יעקב שם בדעת **הרמב"ם** דבחמץ בבור אין שייך טעם זה, דאפשר שמה שאינו מבערו משום דטורח הוא לו ואין בזה סתירה לביטול, יש לפרש בדעת **הראב"ד** דגם בזה הוי סתירה לביטול.

קצו **תוס' ד"ה בממוניה, פי' וכו' אבל היכא וכו'.** **והמהר"ם חלאוה** תירץ, דהתם הוי ממון מועט, עוד תירץ דהתם איכא ספק חמץ טובא דלא בדק מה שאין כן הכא דיש רק כיכר זו, עוד תירץ דחכמים לא אטרחוהו ומכל מקום אפשר דאיהו ניחא ליה. **קצז** **גמ', כנגד שלוש השבתות שבתורה.** **רבינו דוד** נסתפק אם הוא דין דאורייתא] בגוונא שלא ביטל, וגם אם ביטל תיקנו רבנן

בירור דבסוגיין הרי בהול על ממונו, ואם כן היא התירו רבנן להקיו הא היו צרכים לאסור עליו, כההיא דפרק כל כתבי, ויש לומר דהכא אף אי ייקיו בלא זהירות אף במקום שעושה מום הרי אינו מכויין לכך. (י.צ.ב.)

ריב) גמ', ומי אמרינן לר' יהודה וכו'. הקשה בחידושי הר"ן אמאי לא אקשינן נמי לרבנן דהתם נמי נימא אי לא שרית ליה אתי למיעבד, ותירץ דשפיר אסיק אדעתיה דליכא למימר כל שכן אלא במקום הפסד מרובה.

ריג) גמ', ומאי שנא גבי קירצוף וכו'. הקשה המלאה הרועים אמאי לא משני דמשום חומרא דיום טוב בדיל, ותירץ דכיון דשרי ליה קירצוף תו לא בדיל, עוד תירץ דדוקא בשבת אמרינן כן דחמיר טובא.

ריד) גמ', ושורפין בתחילת שש. הבעל המאור (ה. מדפי הרי"ף) הוכיח מכאן דר' מאיר סבירא ליה כר' יהודה דאין בעור חמץ אלא שריפה. והקשה הגליון מהרש"א דאם כן מוכח דר' גמליאל נמי סבר כר' מאיר, דהא אמר במתני' ושורפין בתחילת שש, וזה אי אפשר, שהרי לקמן (מט.) אמר ר' גמליאל שאפשר לבער בשבת ואי בשריפה איך אפשר. [לכאורה היה יש ליישב דהא גם לר' יהודה לאחר שש השבתתו בכל דבר, כמבואר בגמ' לקמן יב, ואם כן בשבת השביתו בכהאי גוונא, אלא שהבעל המאור (על הגמ' לקמן דף טו:) כתב דמאן דאית ליה דמשביתין בשבת סבירא ליה השבתתו בכל דבר].

רטו) גמ', ותולין כל חמש. הקשה הרש"ש הא לר' יהודה אסור מדאורייתא בהנאה אחר שעה שיטת כמבואר לקמן (כח:), ואם כן מאי טעמא גזרו רבנן הרחקה באיסור אכילה טפי מאיסור הנאה, ותירץ שלא רצו להחמיר כל כך, ומצינו כן בבשר בחלב דאף על גב דמדאורייתא אסור גם בהנאה, מכל מקום במה שאסור מדבריהם לא גזרו אלא באכילה בלבד.

רטז) רש"י ד"ה עדותן בטילה, דבהא וכו'. שתהא עדותן מכוונת וכו', הקשה הרש"ש מאי טעמא בעינן להאי טעם, תיפוק ליה דהאי עד סתר את עצמו מיום השבוע ליום החודש, (עיין רש"י בדבור הקודם), וכתב דדיבור זה של רש"י קאי אעדות בטילה דשעות (אחד אומר שלוש ואחד אומר חמש).

ריז) תוס' ד"ה זה וכו'. והוא הדין וכו', כתב הערוך לנר בסנהדרין (מ). דהטעם שנקטה המשנה שזה לא ידע בעיבורו של חודש, משום דהווי חידוש טפי, דמאיזה טעם יש לו לתלות שלא עיברו הא לא שמע קול שיפורה, והוה ליה לומר איני יודע.

ריח) בא"ד, שם. אבל המהר"ם חלאוה כתב דהא דתלינן שזה ידע בעיבורו וזה לא ידע, משום דאף אי אמר חד אנא ידענא בעיבורו בקושטא [שבאמת היה החודש מעובר], יכול השני לטעון שלא ידע בעיבורו דסמיך על מולד הלבנה דחסר לעולם, שחידושה של לבנה כ"ט יום וכעין מאי דאמרינן שב ואל תעשה מה שאין כן בהיפוך.

ריט) בא"ד, הוה ליה חוזר ומגיד. הקשה הקובץ שיעורים (אות מ"ד) הא עדיין לא נגמרה עדותן ואם כן יכולין לחזור בהן, וכתב דשמא יש לומר דחקירה זו [דחודש] כבר נגמרה ואינו יכול לחזור מחקירה זו, עוד אפשר לומר דכיון שנעשו מוכחשין ונתבטלה העדות הוי כמו נגמרה ואין יכולין לחזור בהן.

רכ) תוס', ד"ה אחד, וא"ת וכו'. וזה עולה לשעה ומחצה. היינו

(רה) רש"י ד"ה קמח וכו', ואין אלו ראויין לאכילה. הקשה התוס' רי"ד הא אמרינן לקמן (ק"ט.) דר' טרפון היה מחלק קליות ואגוזים לתינוקות, אלמא קליות ראויין לאכילה, לכך כתב דהגירסא הנכונה קמח קלי דהיינו שהיו טוחנין הקליות מיד ולא היו משהיין אותן, והקמח שלהם אינו ראוי לאכילה עד שיבשל אותו.

(רו) תוס' ד"ה קוצרין, פירש וכו' אף על גב דתניא וכו'. ורבינו דוד גרס בית השלחין של בית העמקים דאיכא תרתי לגריעותא דאז פסול גם בדיעבד לכך מיקרי מקום שאי אתה מביא. וכן גרס המהר"ם חלאוה והביא מהתורת כהנים (אמור פרשה י' אות ג) דטעם ההיתר בהנהו משום דכתיב ראשית קצירכם קציר השוה בכולכם [שנקצר בזמן שכולם נקצרים].

(רי) תוס' ד"ה אבל, וכן פירש הקונטרס במנחות. שם ברש"י ד"ה לפני פירש, נמי טעמא אחרינא, דהתירו משום דהוה קצירה לחודה, מה שאין כן בקמח קלי, דהוה קצירה וטחינה וקלי והרקדה, הלכך אסר בה ר' מאיר. והמהר"ם חלאוה פירש דר' מאיר לא גזר כלל שמא יבוא לאכלו, והטעם דגזר בקמח משום דחייש שמא יבוא לקצור ממש, ועל כן בבית השלחין שמותר לקצור לא גזר.

(רח) בסוה"ד, ויש לומר וכו', כמו משום פסידא. הקשה בחידושי הר"ן אם כן מה מקשה דרבנן אדרבנן דילמא סבירא להו דבמקום מצות ביעור או פסידא שרי, מה שאין כן בקמח וקלי דליכא פסידא. ותירץ דהגמ' השוותה מצות ביעור, לצרכי עולי רגלים, ועל כן הקשתה, דכמו דלא שרו רבנן במקום עולי רגלים כך לא יתירו במקום מצות ביעור, וכן תירץ המהרש"ל, והקשה המהרש"א דאם כן מאי קושיא דר' יהודה אדר' יהודה, דילמא לא שרי ר' יהודה אלא במקום פסידא ולא במקום מצות ביעור או צורך עולי רגלים, ומה שהתיר קמח וקלי היינו משום שינוי כדאמרינן בגמ', לכך פירש, דכונת התוס' דמשום סברא דהוא עצמו מחזור עליו לשורפו יש להתיר כמו במקום פסידא, ואמנם כך תירצה הגמ' הקושיא דרבנן אדרבנן, דבחמץ איכא סברא דמחזור עליו לשורפו.

(רט) גמ', משום חומרא דשבת וכו'. הקשה בחידושי הר"ן הא אף בחדש דבדילי מיניה לא מיקל ר' יהודה אלא במקום פסידא או במקום עולי רגלים, ואמאי היקל בשבת לגמרי, וכתב בשם תוס', דבשבת בדילי טפי מחדש, והוא תירץ, דעונג שבת בהמשכת הדלקת נרו (שידלק זמן רב) שקול כעולי רגלים.

(רי) תוס' ד"ה כל וכו', דר' מאיר וכו' לא רצה להקשות. אבל המהר"ם חלאוה נקט דהקושיא גם לרבנן [וכשיטתו שהובאה באות רח דמה שהתירו בבית השלחין אינו משום פסידא].

דף י"א ע"ב

(ריא) גמ', אי לא שרית ליה וכו'. בשבת דף קג. מבואר דשרינן לטלטל כיסו ע"י נכרי, מטעמא דאי לא שרית ליה אתי לאתויי, ומקשה שם הר"ן מאי שנא מריש פרק כל כתבי דלא התירו לו להציל מדליקה טפי משלש סעודות, דילמא אתי לכבויה, אלמא אסרינן ליה כדי שלא יבוא להכשל, ותירץ, דהיכא שהוא בהול בדבר פתאומי צריך לאסור עליו, והיכא שהוא מיושב בדעתו יש להתיר לו, דאי לא נתיר שמא יכשל בדאורייתא. ולכאורה צריך

הדרגת היוזמי

מסכת פסחים דף יא - דף יב

כג תמוז - כד תמוז התשע"ג

לעיל (י"א): ד"ה זה. ואמנם רבינו דוד תירץ דהטעם דלא תלינן שהמעשה היה בד', משום והצילו העדה דלרבא לא תלינן ליישב עדותן.

רכו) בא"ד, דילמא האי דקאמר, הקשה המהר"ם הא לרבא לא קטלינן מספיקא, ופירש דכונת התוס' דאילו שיילינן להו ואמרו כן בפירוש יקטלוהו.

רכז) תוס' ד"ה באיזה יום, תיממה כיון וכו'. רש"י בסנהדרין (מ). ד"ה באיזה יום תירץ קושיא זו, שכל שבע חקירות אלו באים להביאם לידי הזמה ושמא יש עדים להזימן ואין מעלין על לבם חשבון של חודש, וכששואלין אותם באיזה יום והם אומרים ביום פלוני, נוכרים עדי הזמה להזימם. והמהרש"ל שם תירץ, דאף אם יאמרו בג' בחודש היה המעשה, ויבואו עדים ויאמרו בג' בחודש עמנו הייתם, מכל מקום יכולין לומר טעינו בעיבורא דירחא, והמהרש"א שם הקשה על דבריו, דכל מאי דיכול לטעון שטעה בעיבורא דירחא היינו דוקא כשאחד אומר בב' ואחד אומר בג', שאחד מהם מעיד על ג' ואומר השני שגם הוא כונתו לג', אבל כששניהם מעידים בב' אין כאן מי שמעיד שנעשה בג' וממילא אין יכול לטעון כן.

רכח) בא"ה, ה"ל חוזרין ומגידין. הקשה המהרש"א אמאי הוו חוזרין ומגידין הא יכולים לומר שטעו בעיבורא דירחא, והמהרש"א בסנהדרין (מ). תירץ על פי דבריו באות הקודמת דאם ב' העדים מעידין על אותו יום אין יכולים לומר טעינו בעיבורא דירחא. והצל"ח תירץ דכונת התוס' להקשות דכשהשוו שניהם ביום החודש תו לא נשאל באיזה יום דאז לא יוכלו לומר שטעו בעיבורא דירחא דתרי לא טעו.

רכט) בסוה"ד, א"נ נפקא מינה לאחד אמר וכו'. הקשה הערוך לנר בסנהדרין (מ). דאם כן כשכיונו היום בחודש תו לא נשאל להם באיזה יום, וכתב דלכך נטה רש"י שם מתירוץ התוס' דהכא.

רל) בא"ד שם. הקשה הצל"ח דהיינו דוקא לרבא, אבל לאביי לא דייקינן, וגם אם לא הושוו ביום השבוע מכל מקום תלינן בעיבורא דירחא, לכך פירש כונת תוס', דנפקא מינה באם אמר אחד בב' בחודש והשני בג', וגם בימות השבוע לא השוו דבכהאי גוונא הוכחשה עדותם.

רלא) תוס' ד"ה לרבי מאיר וכו', הקשה ריב"א וכו' וקרו לד' ה'. הקשה המהרש"א אמאי לא הקשו דנימא שקרו לג' ה' וטעו בשתי שעות ואז יש להציל גם העד שאמר בב', וכתב דודאי אף אי נימא כן מכל מקום לא נהרוג הרוצח דלא תלינן מספיקא בטעות המזימין.

רלב) בא"ד, שם. הקשה המהרש"ל דאף דאמרינן בגמ' דתולין שקרו לד' ה' מכל מקום לא טעו בין ארבע שעות לחמש שעות [דהא עדות המזימין היא עמנו הייתם חמש שעות].

רלג) בא"ד, ואורי"י דלא תלינן הטעות וכו'. התוס' הרא"ש הקשה, הא לאביי תלינן שפיר הטעות בתרווייהו. ותירץ דמכל מקום לא תלינן דגם המזימין וגם העדים טעו.

דף י"ב ע"ב

רלד) גמ', ורבא אליבא דר' מאיר וכו'. הקשה הצל"ח וכי לא ידע המקשן המשנה בסנהדרין דבחמש חמה במזרח ובשבע

דסבירא להו דה' מיל הוא שמינית מי' פרסאות מהלך אדם בינוני ב"ב שעות, ושמינית מי"ב שעות הוא שעה ומחצה. אבל **בביאור הגר"א** (תנ"ט ב') כתב דטעות סופר בתוס' וצריך לומר ד' מיל, ותוס' סבירא להו דשיעור ההליכה נמדד מעלות השחר, אבל השעות נמנות מהנץ החמה, וכיון שעד הנץ הוא ד' מיל ואחר השקיעה הוא ד' מיל [שהוא פרסה], נשאר מהנץ החמה עד השקיעה רק ח' פרסאות, ואם כן כל פרסה הוא שעה ומחצה. והקשה הרש"ש דאם כן מאי קשיא לתוס' הרי עדותם מתיחסת לשעות שהם נמנים מהנץ החמה.

רכא) בא"ד, וי"ל וכו' וסבורין שהשניה התחילה וכו', כתב המהרש"א, דלכאורה משמע בתוס' דעל שעה ראשונה אין שייך לטעות שהיא אחר הנץ החמה, וכתב דזהו דוקא כשסותרין עדותן דהוי הכחשה, אבל לענין הזמה אמרינן לקמן (י"ב). דאם מזימין את העדים יכולין לטעון שהיה המעשה בשעה ראשונה וטעו בשעות.

דף י"ב ע"א

רכב) גמ', ומה אילו דייקינן בהני סהדי וכו'. בתוס' מבואר (עיין להלן אות רכו) שהכונה שנשאל העדים כדמוכח בתוס' דף י"א, ד"ה זה, שכתבו מה נפסיד אם נדקדק בהם, ובתוס' (כאן) ד"ה אלא, שהקשו דנדייק בהם להחמיר, אמנם נראה דרש"י דאינו מפרש כן, אלא פירש שאנו בעצמנו נדקדק בדברים ונפרשם באופן זה, מדכתב רש"י בד"ה אמר, אילו דייקת בהני סהדי לחלק עדותן מצית למימר האי דאמר ג' בתחילת ג', ואם הכונה שנשאלם אינו מצית למימר אלא אחר שנשאלם יהיה מוכרח כן, וכן מוכח בהמשך דבריו שכתב, ואנן ניקום ונקרב עדותן כדי שיהרג זה, ואם הכוונה אילו דייקת שנשאל, א"כ משמע שעד שלא שאלנו מודה רבא דהפירוש הפשוט כאביי, ואמאי נחשב שאנו מקרבים עדותן מעצמינו, וכן לעיל ברש"י ד"ה כשתמצא לומר כתב, ולקמן פריך מי יודע שכוונתן לכך היתה וכו' ומבואר דהוא ספק גמור, ואם כן גם בלא שנשאלם אי אפשר לצרפם. (א.ג.)

רכג) רש"י ד"ה מעשה וכו', כלומר וכו' אם היה המעשה בסוף שתיים וכו', הקשה הרש"ש דבאופן זה לכאורה לא שייך לתלות, דאפשר שזה נתכוין בתחילת שתיים וזה נתכוין בסוף שלוש ואם כן נצטרך לומר דתרווייהו טעו, ולדעתו לרבא לא אמרינן כן.

רכד) תוס' ד"ה אלא. ואם תאמר וכו'. הקשה המהרש"א אמאי לא הקשו כן תוס' גם לאביי דאמר לר' יהודה אדם טועה שעה ומשהו, דאם כן גם בזה אומר בשתיים וזה אומר בחמש נמי נימא דזה כונתו בסוף שתיים וזה כונתו בתחילת חמש ומעשה הוה בתחילת ד', ותירץ דאיכא למימר דקושטא הוא דהכי יהיה הדין לר' יהודה, אלא דקתני זה אומר בשלוש לרבנותא דר' מאיר.

רכה) בא"ד, שם. פירש המהר"ם דאף על גב דאמר רבא דלא קטלינן מספיקא, ולא אמרינן האי דקאמר בשלוש בסוף שלוש, צריך לחלק, דהכא לא מתרצינן דברי העדים אלא תולין דהמעשה היה בארבע. ובמעיל שמואל כתב, דתוס' סבירא להו דגם רבא סבירא ליה כאביי דתלינן כדי ליישב עדותן, אלא דקושיית רבא אמאי לא שיילינן להו כדי לברר הדבר שלא יקטלו מספיקא, וכן משמע בסוף דבריהם, וכן משמע בתוס'

הדרה היומיומית

מסכת פסחים דף יב - דף יג

כד תמוז - כה תמוז התשע"ג

רמא **בא"ד**, **שם**. הרא"ש (פ"ב סימן ג') כתב דאף לדעת רש"י דבשעה שישית השבתתו בשריפה, מודה בשעה חמישית דהשבתתו בכל דבר, אבל **הטור** (תמ"ה) הקשה עליו, ולא משמע כן מרש"י גבי יוצא בשיירא (כ"ז:); שפירש בד"ה **שאם** דחייב לשורפו אף שהוא זמן רב קודם שעה שישית. **והקרנן נתנאל** (פ"ב אות ט') תירץ, דדעת רש"י דילפינן חמץ מנותר וכמו בנותר בשעה שאתה מצווה עליו לבערו דינו בשריפה, הכי נמי חמץ, ואם כן זהו דוקא בשעה שישית, או ביוצא בשיירא שמחויב לבערו בהאי שעתא ולכך דינו בשריפה, מה שאין כן בשעה חמישית שיכול להשהותו, לכך השבתתו בכל דבר.

רמב **בא"ד**, ימתין עד שעת ביעורו. הקשה **בחינושי הר"ן** הא אם ימתין יעבור עליו דכבר מצווה להשביתו, ורבינו דוד תירץ דסבירא ליה דדין תשביתו היינו להשבית בפועל ובתחילת שבע זו היא השבתתו, אבל **התוס'** **שנץ** (כ"ט:); פירש בדעת רש"י דהמשהה חמץ על מנת לבערו אינו עובר עליו. (וכשיטת תוס' בדף כט: ד"ה רב)

רמג **בא"ד**, **שם**. הקשה **הצל"ח** לרש"י דיכול להמתין עד שעה שביעית, מה צריך לאתוויי הא דבשעת בעורו השבתתו בכל דבר, הא אף אם השבתתו בשריפה מכל מקום יוכל ללקט עצים כל שעה שישית ולשרפו בתחילת שבע, ותירץ דבאמת מדרבנן אסור לשורפו בשעה שביעית שמא יבוא לאכלו, ורק אם מרויח על ידי זה שנפטר משריפה שרו ליה דהוה כמקום פסידא, דאמרינן **לעיל** (י"א). דשרו.

רמד **בא"ד**, **שם**. הקשה **הרש"ש** הא כיון דבין שש לשבע טעו אינשי א"כ נחוש דאותה שעה שהוא סובר שהוא שש הוא באמת שבע ואם ימתין עוד שעה יעבור על תשביתו, ותירץ דלא חששו חכמים למה שיעבור בשב ואל תעשה.

רמה **תוס' ד"ה אימתי**, ומפר"ת וכו' היינו אחר שש וכו'. חזינן דסבירא ליה לר"ת דלא גזרו רבנן כעין דאורייתא שיבערנו בשריפה, אבל דעת **בעל המאור** (ה). מדפי הרי"ף דאף בשעה שישית מצותו בשריפה, ורק בשעה חמישית השבתתו בכל דבר. ודייק כן מלישנא דמתניתין ושורפין בתחילת שש, ורבינו דוד כתב דהאי לישנא לאו דוקא שריפה, אלא מבערין.

דף י"ג ע"א

רמו **גמ'**, **מבערין את הכל מלפני השבת**. לקמן מ"ט. איפליגי במתניתין בהאי דינא, דלר' מאיר מבערין את הכל מלפני השבת, ולחכמים מבערין את הכל בזמנו. ולר"א בר צדוק מבערין תרומה מלפני השבת וחולין בשבת, **והרי"ף** כאן (ה). מדפי הרי"ף פסק כר"א איש ברתותא, ולקמן (טו). מדפי הרי"ף פסק כר"א בר צדוק, והקשה **הבעל המאור** (ה). היאך זיכה שטרא לבי תרי, הא ר"א איש ברתותא סבירא ליה דמבערין בערב שבת, ור"א בר צדוק סבירא ליה דמבערין בשבת, ותירצו **הראב"ד** **והמלחמות**, דכל מה דאמר ר"א איש ברתותא לבער מלפני שבת היינו בתרומה, אבל בחולין מודה הוא לר"א בר צדוק שמבער בשבת.

רמוז **רש"י ד"ה מזון וכו'**, וערב פסח אסור לאכול מן המנחה ולמעלה. הקשה **המצפה איתן** מה צריך לכך, תיפוק ליה דאין יכול לאכול אז חמץ, ותירץ, דרש"י סבירא ליה דנוקשה הווי

חמה במערב. ותירץ דאליבא דרבא דסבירא ליה דחיישינן דחמש היינו תחילת חמש ושבע היינו סוף שבע יש לפרש המשנה דבתחילת חמש במזרח ובסוף שבע חמה במערב ועדיין אין ראייה דלא טעו בין תחילת חמש לסוף שש.

רלה **תוס' ד"ה ניכול וכו'**, לאו דוקא וכו' דהא צריך לשרוף תוך שש. **רבינו דוד** הבין בכונתם דהיינו מדאורייתא דתוס' סבירא להו דמאי דאמר רחמנא אחר שש תשביתו, היינו שכשיגיע שעה שביעית כבר יהיה מושבת, וכן משמע **בתוס' הרא"ש** **ובתוס' שנץ**, והביא בשם **הרמב"ן** לתרץ קושיית התוס', דמכל מקום יכול לאכול כל שש דבזה נמי יהיה מושבת כשיגיע שעה שביעית.

רלו **בא"ד**, **שם**. הקשה **רבינו דוד** איך אפשר דזו כונת הגמ', הא הגמ' מקשה דניכול עד סוף שית דוקא לאביי בלישנא בתרא דאדם טועה משהו נולכאורה יש ליישב דללישנא בתרא דאביי צריך לאסור טפי שהרי אדם טועה משהו, ואם כן במשהו שקודם שעה שישית כבר צריך להיות מושבת וצריך לבערו קודם משהו זה. (י.פ.).

רלו **תוס' ד"ה ולהך וכו'**, אפי' וכו' שבחמש חמה במזרח וכו'. הקשה **המהרש"א** דמדבריהם משמע דידע המקשן למשנה זו, ואם כן מה הקשה לרבא ה' לא ניכול. ותירץ **הרש"ש** דלרבא עדיין אין ראייה ממשנה זו, דיש לומר דהכונה דבסוף שבע חמה במערב דהא לרבא חיישינן דכונת העד שאמר בז' היינו בסוף שעה ז'. (וכדברי הצ"ח באות רכג)

רלח **תוס' ד"ה בשית וכו'**, וי"ל אבל עדות מסורה לזריזין. הקשה **המהרש"ל** דאם כן אמאי תני אחד אומר בחמש ליתני אחד אמר בשש, והביא בשם גליון שאחד תירץ לפני מהר"ם, דרצה התנא לשנות מילתא דפסיקא, שאפילו אם יאמר האחד בסוף חמש והשני בתחילת שבע נמי לא טעו, מה שאין כן בו, שאם אמר בסוף ו' וזה אמר בתחילת ז' הרי כיונו עדותן.

רלט **גמ'**, **גזירה משום יום המעונן**. **רבינו דוד** בעמ' א' פירש דבעדות לא חיישינן ליום המעונן דרוב פעמים אינו מעונן, וכן כתב **המהרש"ל** בשם תוס' דכיון דרוב ימים אינם מעוננים לא אזלינן בתר מיעוט בדיני נפשות להחמיר ולקיים עדותן, אבל לענין הזמה כתב **המלא הרועים** דלמסקנא דחיישינן ליום המעונן יהבינן לעד שאמר חמש עד שעה שמינית (עיי"ש).

רמו **רש"י ד"ה שלא וכו'**, בתחילת וכו' אבל בשעת ביעורו וכו'. **התוס' ד"ה אימתי** הקשו, הא שריפה דחמץ ילפינן מנותר, ובנותר דין השריפה לאחר איסורו הוא, וכתב **האור שמח** (פ"ג הי"א) דרש"י סבירא ליה דהילפותא מנותר לשרוף בזמן שדינו לבערו, ונותר דינו לבערו אחר שנעשה נותר ואז מצותו בשריפה, וכן חמץ מצותו לבערו קודם איסורו דבתחילת שעה שביעית כבר צריך להיות מושבת, לכך בזמן זה מצותו בשריפה. **ורבינו דוד** הקשה על מה שכתב רש"י דאחר זמן איסורו השבתתו בכל דבר, הא ר' עקיבא **לעיל** (ה'): הוכיח מהא דדינו בשריפה ואין יכול לבערו ביום טוב, דדין תשביתו נאמר בי"ד, ולרש"י אף אם דין תשביתו נאמר בט"ו מכל מקום דין שריפה הוא רק קודם זמנו ואם כן ביום טוב עצמו היה השבתתו בכל דבר, **והמאירי** פירש דבאמת ר' עקיבא פליג אדר' יהודה וסבירא ליה דאף לאחר זמן איסורו השבתתו בשריפה דוקא.

הדרה היומיומית

מסכת פסחים דף יג - דף יד

כה תמוז - בו תמוז התשע"ג

רנח) גמ', ונשחוט. פירש המהר"ם דקושית הגמ' אמאי לא שחטו אותו ביי"ג, ויש שפירשו דהמקשן היה סובר דר' ינאי לית ליה הא דאין מביאין קדשים לבית הפסול, ולא משמע כן בתוס' ד"ה אלא.

רנט) גמ', דאמר זו תודה וכו', כתב החכמת מנוח דיש לפרש דמייירי שאמר הבעלים זו תודה וזו לחמה, שכבר נקבע לזו לכך פסול לאחרת, ויש מפרשים דהדרך לומר זו תודה וזו לחמה, כיון שהלחם גלל תודה ואין התודה גלל לחם.

רס) רש"י ד"ה כשירות היו, טעונות עיבור צורה. הקשה הרש"ש מאי עיבור צורה שייך בהו הא לא מיפסלי בלינה, וכתב דיש ליישב על פי דעת התוס' לקמן (טו.) ד"ה ולד דעיבור צורה אינו פסול נותר, רק לינה בעלמא.

רסא) תוס' ד"ה אין, נפרקינהו בשוה פרוטה. הקשה הקובץ **שיעורים** (אות ס"א) כיון דהדמים אסורין איזה ריוח יהיה להקדש ע"י הפדיון, וכתב דצריך לומר, דכל מאי דאפשר למעוטי בהפסד הקדש ממעטינן, דאם לא יפדנו יהיה צריך לאבד הקדש שוה מנה, וכשיפדנו לא יאבד אלא שוה פרוטה, כל זאת אף דאין תועלת להקדש.

רסב) תוס' ד"ה אלא וכו', אומר וכו' דבי"ג איירי וכו'. אבל רש"י לא סבר כן, דהרי כתב בד"ה וכגון שטעונות עיבור צורה, ומשמע דפירש דנשחט ביי"ד. [עוד יש לפרש, דרש"י סבר דלרבי כיון שנשפך הדם אין נפסל בלינה, וכן יש לדייק ברש"י ד"ה קדוש שכתב שנפסל ביוצא ולא כתב שנפסל בלינה. אך צ"ב טעם החילוק. (י.פ.).]

רסג) תוס' ד"ה כל, ואיגליא מילתא, הקשה הקובץ **שיעורים** (אות ס"ג) דבנשפך נמי נימא אגלאי מילתא, ובתוס' במנחות (מו.) ד"ה עד תירצו עוד, דכונת ר"א ב"ר שמעון שאינו קדוש עד שישחט לשמן ויקבל לשמן דאז ראוי לזריקה.

דף י"ד ע"א

רסד) תוס' ד"ה שתי וכו'. הרבינו פרץ הביא עוד מהירושלמי אית תני שתי סדינין היו בהר המשחה, ואית תני שתי נרות, ולא קשיא כאן בחול כאן בשבת, פירש שבחול היו נרות ובשבת היו סדינין.

רסה) מתני', אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתו. האיסור לטמא קדשים, עיין **מכות** (יד:) דלריש לקיש ילפינן לה מדכתיב בכל קדש לא תגע, ולדעתו טמא שנגע בקדש לוקה, אבל ר' יוחנן פליג ומוקי האי קרא בתרומה, וברש"י חולין (ב:) ד"ה ובמוקדשין) כתב דמוהר מהתורה שלא לטמא קדשים מדכתיב משמרת תרומותי. וכן מיתו הרמב"ן והריטב"א שם האי קרא דמשמרת לגבי קדשים, ובבכורות (לד.) ילפה הגמ' מקרא דמשמרת לגבי תרומה. ובאחיעזר (ח"ב מ') כתב דיש לפרש, דאיסורא דבכל קודש לא תגע אינו על מה שמטמא אלא עצם הנגיעה של הטמא אסורה, ודומיא דאיסור ביאת טמא למקדש. ולפי זה האיסור רק כשהאדם הנוגע טמא בעצמו, ולא אם מגיע טומאה לקודש על ידי דבר טמא אחר. והביא מהמאירי **שבת** (צ"א:): שכתב שאיסור לא תיגע היינו משום שמטמאו, ואין חילוק בין אם האדם טמא בעצמו או שנותן דבר טמא על התרומה.

גזירא דרבנן ולא גזרו רק בפסח גופיה.

רמח) בא"ד, שם. המהר"ם חלאוה כתב דלכאורה מגמ' זו יש להוכיח דסעודה שלישית זמנה דוקא מן המנחה, ודחה, דאפשר דאחר סעודת שחרית שוהה ואוכל סעודה שניה, ובכהאי גוונא שפיר הווי סעודה שלישית, ומכל מקום לא חשיב ליה דבכהאי גוונא אינו אוכל הרבה כיון דשבע מסעודה ראשונה. וכן כתבו **התוס' שבת** (ק"ח.). ד"ה במנחה [אמנם מלשון רש"י נראה דזמנה מן המנחה ולמעלה].

רמט) רש"י ד"ה לא וכו'. והיום וכו' ולמחר ערב יום טוב, הקשה **המהרש"א** הא כל הטעם דאינו בא הוא מפני הטורח ובשבת אין יכול לטרוח ליום טוב. ובאמת **התוס' בעירובין** (מג.) ד"ה הא פירשו, דגם בשבת אינו בא עד אחר זמן הסעודה.

רנ) תוס' ד"ה רבן גמליאל וכו', ויש לומר וכו', **והתוס' רי"ד** תירץ, דהוה ליה סתם ואחר כך מחלוקת, דהא רבן גמליאל קשיש מר' מאיר ור' יהודה, וסתם לן תנא כוותיה ואחר כך נחלקו ר' מאיר ור' יהודה.

רנא) תוס' ד"ה ושורפין וכו', בסוה"ד, כמו לטמאותה לר' מאיר, פירש **המהרש"א** דאף לר' יהודה דאסר לטמאותה מכל מקום שרי לשורפה משום דסופה ליאסר ולילך לאיבוד. אבל לטמאותה באין לו צורך בכך אסור.

רנב) גמ', כמאן אזלא הא שמעתא וכו'. לסלקא דעתא דגמ' מבואר דלרבנן היה אסור לו למוכרן, ולכאורה הא עובר בבל יראה, ופירש **המהר"ם חלאוה** דמייירי דלא קיבל עליו אחריות, והמפקיד נמי אינו עובר דאינו ברשותו, ונלשיטת הגר"א (תמ"ג ב') דבחמץ של ישראל עובר אף שלא קיבל אחריות, צריך לומר דסלקא דעתין שיששה עד שעה שישית ויבערנו. (י.פ.).]

רנג) תוס' ד"ה מאי, ויש לומר דמוכרת וכו'. הקשה המהרש"א דבקושייתם פתחו בתרתי גם דמוכרת שלא בב"ד, וגם שמוכרת לעצמה, ובתירוצם תירצו רק הא דמוכרת שלא בב"ד, וכתב דיש ליישב.

דף י"ג ע"ב

רנד) תוס' ד"ה בכדי, דנחסר בחדש אחד יותר. הקשה הקובץ **שיעורים** (אות ס') מנא להו שיעור זה, הא בגמ' לא הוזכר השיעור בצמצום. ואמנם **בחיידושי הר"ן** כתב שנתחסרו בפחות משנה מה שדרכן להתחסר בשנה אחת, [ויש לפרש כן גם בתוס'].

רנה) גמ', ועוד אמר ר' יהודה שתי חלות. הקשה **המהר"ם חלאוה**, הא בחדא סגי שיתנוה בשעה חמישית וכל שמונחת תולין, ניטלה שורפין, ותירץ דאיכא מאן דלא חזי לה וסבר דאכתי לא הונחה ואכל בשישית.

רנו) גמ', וכי להצניען הוא צריך וכו'. פירש בתוס' רבינו פרץ **דבסוכה** (מד:) קתני, ומניחין אותן על גב האיציטבא, ופריך הגמ' וכי לייבשן הוא צריך, ומשני תני על גב האיציטבא, לכך סלקא דעתיה דהכא נמי תני על גב האיציטבא.

רנז) גמ', הכא ביי"ד עסקינן. כתב **הרש"ש** דמכאן ראייה **לדרכי משה** שכתב (י"ד שצ"ט אות ג' ד') שאין אבלות נוהג ביי"ד, דהא בברייתא קרי ליה חג. **והמהר"ם חלאוה** פירש דהכי קאמר אין מביאין תודה שיהא זמן אכילתה בחג המצות.

ע"י משקין. ובתוס' לקמן (יח.) ד"ה ומה ביארו, דלא שייך לומר קל וחומר כגון דא, אם האוכל שטימא המשקין אינו מטמא אוכל, ק"ו שהמשקין שנטמאו מהאוכל לא יטמאו אוכל, דמה שאין אוכל מטמא אוכל אינו מחמת קולא אלא לפי שאינו עושה כיוצא בו.

רעג) בא"ד, שם. ובמס' חגיגה (כד.) כתבו התוס' ד"ה מנין, דהקשה רבינו אלחנן דכיון דעצים ולבונה טומאתן מחמת דחיבת הקדש מכשרתן להיות כאוכל, אם כן לא עדיפי מאוכל ממש, ומשמע דרבינו אלחנן סובר דגדר טומאת עצים ולבונה שכתבו דלא מהני חיבת הקודש בעצים ולבונה כשלא הוכשרו במשקין, וחזינן דדינן להחשב כאוכל ממש. ובקובץ שיעורים כתב דהתוס' כאן סוברים דטומאת עצים ולבונה אינה בתורת טומאת אוכלין, והקשה דאכתי בקדשים גופא אמאי אין אוכל מטמא אוכל, דעל כל פנים יטמא בתורת עצים.

רעד) בא"ד, דאכתי לא גזרו דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה. וכן בד"ה עם בשר כתבו התוס' דגזרה זו היא מי"ח דבר שהיה בזמן בית שמאי ובית הלל. אבל הרמב"ם (בסוף הקדמתו לסדר טהרות) כתב דהיתה גזרה זו כבר בזמן חגי הנביא שהיה בתחילת בית שני.

רעה) תוס' ד"ה עם בשר וכו', וי"ל וכו' אף קודם י"ח דבר. וביאר המהרש"א דהא דבגמ' פריך הכי אדברי ר' עקיבא, משום דר' עקיבא היה אחר גזירת י"ח דבר, וכמו שכתבו התוס' לקמן (יט:) ד"ה ונימא.

רעו) תוס' ד"ה מאי קא משמע וכו', למ"ד אין אוכל וכו'. כתב בליקוטי הלכות (לחפץ חיים, בהערה) דדברי התוס' הוה דווקא על קושיית הגמרא היינו הך, אבל עיקר אוקימתא דהכא מוכרח אף למאן דאמר דאין אכל מטמא אוכל מדאורייתא, מדברי רבא בעמוד ב' מאי איריא דתני נר שנטמא בטמא מת ניתני שנטמא בשרן. ורבינו דוד כתב דאפשר דאפילו למ"ד אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא פריך, דכיון דחזינן ברישא דטמא מדרבנן מותר להוסיף לו טומאה מדרבנן, אם כן הוא הדין דטמא מדאורייתא מותר להוסיף לו טומאה מדאורייתא. [דברי שא מייירי דמעיקרא היה שלישי על ידי אוכל מאוכל שהוא דרבנן. לדעת ר' יוחנן (לקמן טו:) דמייירי בולד דרבנן].

דף י"ד ע"ב

רעז) גמ', חרב הרי הוא כחלל. דעת רש"י בד"ה בחלל ובחולין (ג.) ד"ה חרב דדין זה דוקא במתכת, אבל הרמב"ם בפירוש המשנה כאן כתב, דדין זה הוא בכל כלי שטף (כלומר כל הכלים שיש להם טהרה במקוה וגם כלי עץ ובגדים חוץ מכלי חרס) ובתוס' בניזיר (נד:) ד"ה ת"ש, הביאו דעת ר' יצחק מסימפונט שסובר כהרמב"ם, ורבינו תם פליג וסובר דהוא דוקא במתכות. ולסוברים דלאו דוקא מתכות ביאר רבינו דוד, הא דנקיט הגמרא כאן בנר של מתכת משום שאין עושין נר אלא ממתכת או חרס. רעח) גמ', בחלל חרב וכו'. כתב בבבאור הגר"א (י"ד שס"ט ב' והביא כן מהר"ש אהלות פ"א מ"ב) דלא גרסינן הכא האי קרא, דמקרא דחלל חרב ילפינן לכלי שנטמא במת עצמו שדינו כמת, והכא דמייירי שנטמא הכלי באדם שהוא טמא, ילפינן לה

רסו) שם. הרמב"ם (פי"ח מפסוה"מ הי"ב) כתב, דאסור לטמא קדשים שהרי פוסל אותן. ולפי זה מובן בפשיטות הא דשרי להוסיף טומאה על טומאה, דלא שייך שיפסול הפסול כבר.

רסז) מתני', מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח. השער המלך (ציון בתוס' רבינו עקיבא איגר על המשניות אות ב') הקשה, הא תרומה טמאה דינה בשרפה ואם כן כתותי מכתת שיעורה, והאיך מטמאת את הטהורה, הא לטמא בעינן שיעור כביצה, ובתפארת ישראל (בועז אות ג) רצה ליישב, דכיון דמותר בהנאה בשעת שריפתו לא אמרינן בזה כתותי מיכתת שיעוריה, וכל זה הוא לגבי תרומה, ולגבי קדשים היינו משום דחיבת הקודש מהני לטמא אף דלית בהו שיעורה. ועיין בשו"ת מהר"ם מיניץ (סימן ה') שכתב שבקדשים טמאים אין שייך כתותי לפי שדין זה לא נאמר אלא היכן שדין שריפתו הוא מחמת איסור ההנאה שלו, אבל באלו, מצוות שריפתו אינו אלא מדין טומאתו, ושם מוכיח עליהם שקרויים "טמאים" מכח שמטמאים אחרים ושיעורם שיעור. וכן כתב לענין תרומה. ועוד כתב שם שתרומה טמאה לא מיכתת שיעוריה אף שמצותה בשריפה שהרי יכול עתה להישאל עליה ולהחזירה לחולין ואז אינה טעונה שריפה אלא אם כן כבר באה ליד כהן שאינו יכול להישאל. אך בשו"ת מהר"י אסאד (או"ח סימן קלח) הקשה שבתוס' (סוכה ל.) ד"ה משום דהוי ליה מצוה) נקטו שבתרומה טמאה גם יש לומר כתותי מיכתת שיעוריה.

רסח) גמ', הכא בולד ולד עסקינן. ביאר הרמב"ם בפירוש המשנה דהלשון ולד שייך לומר גם על ולד ולד (ואין צריך לתקן לשון המשנה). וכן משמע במהר"ם חלאוה.

רסט) גמ', אבל בקדשים עושה כיוצא בו ניחא. והקשה בתוס' רבינו פרץ דאכתי תיקשי סיפא דמתניתין דאמר ר' מאיר גבי תרומה בפסח דמוסיף טומאה על טומאתו. וכן הקשה המהרש"א, והוסיף דזה קשה רק אי נימא דהשתא סברה הגמרא דאפילו מדרבנן אוכל אין מטמא אוכל. ותירצו דאין הכי נמי, והגמרא השתא רק ארישא קאי.

רע) תוס' ד"ה דאיכא, מכאן מדקדק ריב"א דמשקין מטמאין בפחות מרביעית. אבל רש"י לקמן (יז:) ד"ה אבל כתב, דלטמא אחרים קיימא לן דבעינן רביעית, ולקבל טומאה מקבלין בכל שהוא. ובתוס' חולין (פו:) ד"ה כל חילקו דדוקא תרומה וקדשים מקבלים טומאה ממשקין פחות מרביעית, אבל אין פחות מרביעית מטמא חולין.

רעא) בא"ד, ולפירושו צריך לומר דהשתא לא מסיק אדעתיה שאוכל יטמא אוכל אפילו מדרבנן. וכתב בספר דבר שמואל דרבינו תם לשיטתו בתוס' ד"ה אבל דליכא למילף מקרא דחגי, אבל לדעת רש"י דמפורש בקרא דחגי דאוכל מטמא אוכל (לכל הפחות מדרבנן) על כרחך דהגמרא ידע לה מעיקרא, וכמבואר ברש"י ד"ה מקרא, אלא דהשתא סבר דר' חנינא מייירי בתוספת דאורייתא. ובתוס' רבינו פרץ כתב דודאי ליכא למימר דהשתא סבר הגמרא דאין אוכל מטמא אוכל אפילו מדרבנן, דמשנה ערוכה היא בחלה (פ"ב מ"ח) ברוצה להפריש חלה מן הטהור על הטמא צריך להניח פחות מכביצה באמצע (דפחות מכביצה אינו מטמא), וחזינן דאוכל מטמא אוכל אם יניח כביצה.

רעב) בא"ד, מכל מקום משכחנא שלישי על ידי עצים ולבונה או

מאירות שם, דשייך הלשון הוסיף, אף דאיכא חידושא בדברי ר' חנינא דלא שמעינן ממילתיה דר' עקיבא.

דף ט"ו ע"א

רפה רש"י ד"ה מדברי ר' חנינא, דמטמא לה מדרבנן אוכל את אוכל וכו'. כתב הפני יהושע דכוונת רש"י לפרש סוגיין דאפילו אי אוכל מטמא אוכל מדרבנן, נמי יש ללמוד מדברי ר' חנינא, דאף על פי שלא מצינו בר' חנינא אלא שמותר להוסיף טומאה דרבנן, מכל מקום גבי שריפת תרומה טהורה עם הטמאה נמי מטמא לה רק מדרבנן, וכ"ש אי אוכל מטמא אוכל מדאורייתא, דחזינן בדברי ר' חנינא דמותר לטמאותו טומאה דאורייתא.

רפו גמ', יניחנה במקום התורפה. פירש רש"י בד"ה יניחנה דיכול לגרום לה טומאה, אבל בבכורות (לג:) ד"ה ר' יהושע פירש, דכיון דאינה ראויה לכולם כשהיא תלויה, דאסור לאוכלה לולפה ולאבדה מספק, הלכך יגלנה ותיטמא, ותהא ראויה לזילוף, ומשמע דצריך לעשות כן שזה נחשב שמירתה והצלתה. והרמב"ם בפירוש המשנה (תרומות פ"ח מ"ח) כתב, דלר' יהושע יניחנה למקרים ולמאורעות כדי שתשפך, דהיינו כדי שלא יבואו בה לתקלה, וכן ביאר דבריו הכסף משנה (פי"ב מתרומות ה"ג). [והא דמדמי הגמ' כאן דברי ר' יהושע לדין שריפת תלויה עם הטמאה קשה לפירוש רש"י בבכורות, ולפירוש הרמב"ם דכאן, דהא לא שייכי הני טעמי, ופשיטא דאין צריך בדוקא לשרפה עם הטמאה. (א.ג.)]

רפז גמ'. ואם היתה מכוסה יגלנה. עיין באות הקודמת פירוש רש"י בבכורות (לג:) ד"ה ר' יהושע. והקשה המשנה ראשונה (תרומות פ"ח מ"ח) דהא תנן (שם משנה ד'), יין של תרומה שנתגלה ישפך (משום חשש נחש), ואינה ראויה לזילוף ולא לשום תשמיש (וכדאמרין בב"ק קטו:), וכתב דצריך להעמיד גילוי דהכא בענין שאין לחוש לנחש. והקשה אמאי לא פירש רש"י דיגלנה ויוכל לשופכה מטעם גילוי גופא. וכך אמנם פירש הר"ש סיריליאנו (על הירושלמי שם) דיגלנה היינו דעל ידי זה מותר לשופכה מדין יין שנתגלה, וזה שייך דוקא ביין ולא בשמן דאין בו דין גילוי (כמתני' שם מ"ד).

רפח רש"י ד"ה יניחנה וכו'. עדיין וכו' וטעמא מפרש בבכורות את משמרת תרומותי וכו'. הקשה הפני יהושע דהא בבכורות שם מסקינן דטעמא דר' יהושע דילף הראויה לך שמור ושאינה ראויה לך לא תשמור, ור' אליעזר סבר דהא נמי ראויה שמא יבא אליהו ויטהרנה. ותירץ, דרש"י הוכרח לפרש כן לפי מאי דמדמינן הכא טומאה דרבנן לתלויה, והסוגיא בבכורות אליבא דאמת דפלוגתתן דוקא בתלויה. [וצ"ב מה ההכרח לזה, דאף אם טעמו דר"י משום שאינה ראויה לך יש לדמות טומאה דרבנן לזה, ואף דלא שייך כאן טעמא דשמא יבוא אליהו, אין הכי נמי נימא דהכא ר"א מודה דשרי לפי אוקימתא דהשתא. (א.ג.)].

רפט תוס' ד"ה חביתה. וקשה לריב"א ואי ברשות הרבים ספק טהור. הרמב"ן בחולין (ב:) כתב, דגבי קדשים לא מקילינן בספק טומאה ברשות הרבים משום דכתיב משמרת, ולפי זה הוא הדין בתרומה דקרא דמשמרת קאי אתרומה נמי. ובאחיעזר (ח"ב א', ה') הקשה על הרמב"ן מסוטה (כט.) ומכמה מקומות דמבואר דגבי קדשים ותרומה נמי מטהרינן בספק טומאה ברשות הרבים,

מדאמרה תורה וכבסתם בגדיכם ביום השביעי דבגדים של הטמא מת טמאים טומאת שבעה, חזינן דהווי אב הטומאה ולא ראשון. [ובתוס' נזיר (ד:) ד"ה ת"ש כתבו דאפילו אם דין זה אינו אלא במתכת יש לפרש דבגדיכם היינו תכשיטין של מתכת]. ובתוס' חכמי אנגליה גרסו כגירסא דידן וכתבו דמרבין כלי הנוגע בטמא מת מדכתיב או במת דהווי סיפא דקרא דחלל חרב.

רעט תוס' ד"ה אפילו וכו', ופסקינן בהקומץ רבה דהילכתא כוותיה. אמנם הרמב"ם (פ"ט מהל' טומאת אוכלין ה"א) לא פסק כר' שמעון שזורי, וכתב הכסף משנה דטעמו משום דבחולין (עה:) סבר רב אשי דאין הלכה כר' שמעון שזורי אלא בב' מילי. **רפ** בא"ד, דהתם מיירי בנקרש ואח"כ נימוח. ובמנחות (לא.) כתבו התוס' ד"ה אימא, דמיירי בשמן קרוש (ואין צריך שיהיה נימוח אחר כך), וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשנה (טהרות פ"ג מ"ב) דאפילו בשעה שהוא קרוש חשוב משקה כיון שאינו קרישה גמורה. אבל הר"ש שם מוכיח מהתוספתא (שהובאה בתוס' כאן) דדוקא לאחר שחזר ונימוח חשיב משקה.

רפא גמ'. כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה חוץ מטבול יום. פירש רש"י בד"ה דתנן דהווי משום טבול יום דאורייתא ואינו צריך חזיון. אבל הרמב"ם בהקדמה לסדר טהרות פירש הטעם משום טבול יום אינו שני ממש כיון שכבר טבל, וכן מבואר בסוטה (כט.) דמדאורייתא טבול יום קיל מסתם שני. וברש"י חולין (לד.) ד"ה חוץ כתב, דשאני טבול יום משום דאיכא טומאתו, ומשמע כהרמב"ם. והרש"ש תמה על דברי רש"י הכא, דהא בשאר שני דאורייתא גזרו דעושה משקין תחילה (ועיין שם שמוכיח זאת).

רפב גמ', ממאי דילמא לטמא אחרים מדרבנן. הקשה הפני יהושע לפי דברי התוס' (בעמוד א') ד"ה מאי קא משמע לך, דהשקלא וטריא בגמרא עד השתא הוא אליבא דמ"ד אוכל מטמא אוכל מדאורייתא, אם כן איך בעי הכא לפרש הוסיף ר' עקיבא דמטמא מדרבנן, דאם כן אינו מוסיף לגבי ר' חנינא, דאדרבא בר' חנינא מצינו שמוסיף עתה טומאה מדאורייתא (כיון דאוכל מטמא אוכל מדאורייתא), ואילו בר' עקיבא מוסיף רק דרבנן. וזה דוחק לומר דעד השתא קאי בדעת המאן דאמר דאוכל מטמא אוכל מדאורייתא והשתא למאן דאמר אין מטמא מדאורייתא. ולפי מה שהבאנו שם בשם הליקוטי הלכות לא קשיא דבאמת כולה סוגיה אף למאן דאמר אין אוכל מטמא אוכל מדאורייתא.

רפג גמ', מי דמי התם טמא וטמא הכא טהור וטמא. כתב רבינו דוד דאין לפרש דכוונת הגמרא דאין ללמוד איסור מטומאה, דאם כן לא משני מידי, אלא דדרבנן ליכא למילף מדאורייתא ובשעה שישית אסור רק מדרבנן, (ובתוס' ד"ה הכא).

רפד תוס' ד"ה התם וכו', בסוה"ד, ובירושלמי פריך לה וקאמר וכו' תיפתר בטבול יום דבית הפרס שהוא מדבריהם. וכתב רבינו דוד דנראה דהבבלי פליג על הירושלמי, מדאמרין ומאי מדבריהם מדברי ר' חנינא, ואי ר' עקיבא מיירי דרבנן הו"ל למימר מדברי ר' חנינא ור' עקיבא, ואפשר דאליבא דגמרא דילן תוספת דר' עקיבא דמיירי בפסול, ור' חנינא לא אמר אלא טמא. (וכן מסקנת התוס' בזבחים ג.) ד"ה הכותב לפי גירסת הפנים

הדרה היומיומית

מסכת פסחים דף טו - דף טז

כז תמוז - כח תמוז התשע"ג

ר' מאיר לאפוקי מדעת חכמים (דלעיל יג.) דאין שורפין קודם השבת, ור' יוסי מילתא באפי נפשה קאמר ולא לאפלוגי אדר' מאיר אתי, אלא לאפוקי מדר' שמעון דברייתא התם.

רצו תוס' ד"ה נימא וכו', פ"ה וכו' ואין נראה לר"י דילמא הא דנקט שש לאו למעוטי ד' וה'. וכתב הפני יהושע דרש"י באמת אינו מפרש נימא קסבר בלשון קושיא אלא בלשון ספק, דר' זירא הסתפק אם ר' יוחנן בדוקא נקט למעוטי נמי ד' וה' או לא.

רצו בא"ד, ועוד דבד' וה' לא אזיל לאיבוד וכו' אוכלין הרבה. והפני יהושע כתב דודאי מסתמא איירי שכבר ביקש אוכלין ולא מצא, דאם לא כן למה ישרפנה חינום, ועוד דאם לא כן אפילו בפני עצמה אסור לשרוף הטהורה, דאסור לאבדה בידים, ועל כרחך דמיירי בידוע שלא ימצא אוכלין. (וכעין זה אמרינן לעיל יג.).

רצח גמ', הפת שעיפשה וכו' מטמאה טומאת אוכלין בכביצה. הרמב"ם (בפ"ב מטומאת אוכלין הי"ד, י"ח) כתב, דמשנפסד מאכילת אדם אינו מקבל טומאה, ודוקא כשנטמא כבר טמא עד שיפסל מאכילת כלב. והראב"ד בהשגות (הי"ד) פליג וסובר, דכל זמן שראוי לאכילת כלב מקבל טומאה.

רצט [רש"י ד"ה הכי קאמר ליה. בסוה"ד, ותנא גרמא והוא הדין בידים, צ"ע דבגרמא לקמן (כ:)] אמרינן, דמתניתין דתרומות בדוקא הוא, דסבר דבידים אסור, אלא דמתניתין דידן לא קאי בהאי שיטה דמתני' דתרומות, ואם כן אמאי כתב רש"י דמתניתין דתרומות לאו דוקא, ולא מצינו דהגרמא הכא פליגא בהא על הגמרא דלקמן.. (א.ג.ג.)

ש רש"י ד"ה ור' יוסי לטעמיה, בסוה"ד, ומוקי לה לתוספת טומאה דרבנן וכו' מדברי ר' אליעזר ור' יהושע. ביאר המהרש"א דאין כוונת רש"י דמתניתין מיירי שהיה טמא מדרבנן, [וכאוקימתא דלעיל (יד:)] וברש"י שם ד"ה נימא דנטמא על ידי כלי שנטמא במשקין], דאם כן אמאי הוצרך ללמוד דוקא מדברי ר' אליעזר ור' יהושע, דשפיר איכא למילף מדברי ר' חנינא. אלא על כרחך דר' חנינא מיירי שהיה טמא מדאוריתא, ולכך ליכא למילף מדבריו, ומה שכתב רש"י תוספת טומאה דרבנן היינו דכיון דאין אוכל מטמא אוכל מדאוריתא, נמצא שמוסיף לו רק טומאה מדרבנן.

דף ט"ז ע"א

שא רש"י ד"ה ספק משקה וכו', בסוה"ד, כגון טמא וכו' כך היא שנויה במסכת טהרות. ביאר הפני יהושע דרש"י הוצרך להביא כל זה, כדי שלא יקשה מנא לה לגמרא להוכיח דפליגי אי טומאת משקין דאוריתא או דרבנן, דילמא ספק משקין מיירי בטומאה דרבנן וכגון טומאת ידים, [ומצינו דכעין זה בעי למימר בגמ' לקמן (יז:)] והביא רש"י ממתניתין דקתני אדם טמא נכנס ואם כן הוי טומאה דאוריתא, ודומיא דהכי מיירי סיפא דלטמא אחרים באופן דטמאים מדאוריתא.

שב בא"ד הלכך הויא לה ספיקא דאוריתא ולחומר. מבואר מדבריו דדינא דספק טומאה ברשות היחיד טמא, הוא מדין דנקטינן לחומר, (דהרי מדין ספק טומאה ברה"י הוא וברש"י ד"ה לכל), אמנם האחיעזר (ח"א א') כתב בדעת הרמב"ם, דהוא נחשב כטומאה חדשה, וברש"י נראה דלא סבר הכי.

וכתב לחלק, (על פי תוס' חגיגה כא. ד"ה האונן) דדוקא כשיכל לשמור מהטומאה ולא שמר אסור בדיעבד, אבל כשאין בידו לשמרן לא.

רצ בא"ד, דהשתא שתייהן תלויות דבר תורה דלא ילפינן מסוטה וכו'. ביאר רבינו עקיבא איגר (בתוספות למשניות תרומות פ"ח מ"ח) דאף דלא ילפינן מסוטה טמא בתורת ודאי, מכל מקום ילפינן לענין דלא נוקי אחזקה ברשות היחיד לטהר, וברשות הרבים נטהר מטעם חזקה, אף דליכא למילף מסוטה לטהר ברשות הרבים, כיון שאינו יכול להיות ששניהן טהורים וכמבואר בתוס' נדה (ב.) ד"ה והלל.

רצא גמ', התם גרמא הכא בידים. הקשה הפני יהושע מאי נפקא מינה, הרי החיוב מדאוריתא הוא לשמרה, ואי מעמידה במקום גרמא אינו שומרה, ותירץ, דכיון דאינה ראויה לאכילה אין בה דין משמרת כלל מדאוריתא, ואסור רק מדרבנן והם אסרו בידים ולא בגרמא, והוכיח כן מדאמרינן לקמן (כ:)] דבאיכא הפסד חולין שרי אפילו בידים. והערוך השלחן (זרעים סי' פ"ד ג' ד') נקט, דלטמא בגרמא אינו אסור מדאוריתא ובדרך אמונה (פ"ב מתרומות בצה"ל ט"ו) כתב דכן משמע מסוגיא דבכורות (ל"ג:).

רצב גמ', אבל היאך נשרוף תלויה עם הטמאה. כתב המהרש"ל דכוונת ר' יוסי דאין ללמוד מדברי רבותינו דיודה ר' אליעזר ששורפין תלויה עם הטמאה, אלא לר' אליעזר לעולם אין שורפין, ולר' יהושע שורפין. (דכן מפורש במתניתין בדברי ר' יוסי). והמהרש"א כתב, דאין צורך לזה, דבסוף פירקין (כ:)] אמרינן להדיא דר' יוסי סבר דאף לר' יהושע אין שורפין תלויה עם טמאה, והא דקתני במתניתין דידן דלר' יהושע שורפין, ר' יוסי אמר לה אליבא שמעון.

דף ט"ז ע"ב

רצג גמ', מתניתין נמי איכא הפסד דעצים וכו' להפסד מועט לא חששו. וכתב בתוס' רבינו פרץ לקמן (כ:)] דר' מאיר דאמר מדבריהם למדנו, היינו מטעמא דהפסד עצים, וסבירא ליה דלהפסד מועט נמי חששו.

רצד גמ', שם. כתב האור זרוע (סי' רנ"ו), דמכאן ראייה לדעת רש"י לעיל (יב:)] ד"ה שלא, דהא דאמר ר' יהודה אין ביעור חמץ אלא שריפה, היינו בשעה שישית, ולכך איכא הפסד עצים, אבל לדעת התוס' שם בד"ה אימתי, דבשעה שישית מודה ר' יהודה דהשבתתו בכל דבר אמאי איכא הפסד עצים, הא יכול להשבתתו בכל דבר.

רצה רש"י ד"ה נימא וכו', אבל אם בא לשורפה בחמש וארבע מודה ר' מאיר דאין שורפין ואף על גב דסופה לאיבוד. ובליקוטי הלכות (בעין משפט ע') הקשה מדקתני בברייתא לקמן (כ:)] דבי"ד שחל להיות בשבת, מבערין הכל מלפני השבת ושורפין תרומות טהורות תלויות וטמאות דברי ר' מאיר, והיינו ששורפין הכל יחד כרש"י שם ד"ה ושורפין, וכן מוכח מדפליג ר' יוסי התם ואמר טהורה בפני עצמה ותלויה בפני עצמה וכו', וחזינן להדיא דאף ביום י"ג שהוא קודם זמן איסורו שורפין טהורה עם הטמאה לר' מאיר כיון דסופה לאיבוד. וכתב דעל כרחין ר' יוחנן יפרש האי ברייתא דשורפין, לא הכל יחד אלא בפני עצמן, ואתי

הדרה היומיומית

מסכת פסחים דף טז – דף יז

כח תמוז – כט תמוז התשע"ג

שו בא"ד, כתב השער המלך (עיין באות הקודמת) דעל כרחך מיירי הכא שנטמא גם הבשר וגם החלב, דאילו בנטמא אחד מהם בלבד, גם לר' יהושע זורק את הדם, כדאמרינן לקמן (ע"ט), ואין צריך ריצוי ציץ, ולשון רש"י בין שנטמא הבשר בין שנטמא החלב כוונתו שנטמא גם החלב, וכתב דלפי זה מה שכתב רש"י שהציץ מרצה, להתיר הדם לזריקה אינו כפשוטו שיזרוק הדם לכתחילה, דהא לקמן (ע"ז): אמרינן, דלא מהני ריצוי ציץ לכתחילה, ורק אם זרק הורצה, וצריך לדחוק דזו כוונת רש"י שאם יזרוק הוי זריקה כשרה, והקשה דלפי זה אמאי כתב רש"י שיש חילוק בין נטמא הבשר ליצא הבשר, דהרי ביצא הבשר נמי בדיעבד אם זרק הורצה, כדאיתא ברש"י לקמן (לד): ד"ה אי, והיה לרש"י לומר דדוקא אי אבד הבשר שאני מטומאה.

שיא רש"י ד"ה איזה עוון וכו', ורובא גרסי איפכא וכו' ומוקמי לה בנותר ממש ולא יתכן וכו'. ובתוס' יומא (ו): ד"ה אם הביאו דה"ר וויש מאפר"ק פירש, דמיירי בנותר ממש, ותירץ הקושיות שהקשה רש"י דלפי האי סלקא דעתך דמוקמינן הרצאת ציץ כלפי נותר, הוה אמרינן דכל נותר פוסל הקרבן למפרע נהיינו מפרשים קרא דאם האכל יאכל ביום השלישי לא ירצה בנותר ממש, וכדאשכחן דאיכא סברא לומר כן בדברי ר' עקיבא בזבחים (כ"ט).] ואתי ציץ להכשיר, משום דמסתברא יותר להעמיד ריצוי דציץ בהאי פסולא שהוא פסול קל שהוא רק אחר ההקרבה, ואחר דנדחה דליכא לאוקמי ריצוי ציץ בהכי תו אין לדחוק דנותר פוסל למפרע, משום משמעות קרא דהמקריב אותו דמשמע בפשטות דקאי בשעת הקרבה, וכדילפינן בזבחים שם. [אבל אי מצינא לאוקמי ריצוי ציץ אנוther, היינו נדחקים ולא מדקדקים דיוק זה, כדי להעמיד ריצוי ציץ על דבר המסתבר יותר].

שיב בא"ד, וכי יש כפרה לחייבי כריתות. הקשה הרש"ש דהרי בשוגג מתכפר בקרבן, ואם כן איצטרך למימר דבציץ לא יתכפר ויפטר מקרבן, וכן במוזד מבואר ביומא (פ"ו). דיסורין מכפרין. והביא דבתוס' יומא (ו): ד"ה אם גרסו בדברי רש"י וכי אַן כפרה לחייבי כריתות.

שיג תוס' ד"ה ה"ג ר"ת וכו', בסוה"ד, ולכל הפירושים קצת קשה אמאי נקט עוון פיגול ברישא. ובתוס' יומא (ו): ד"ה אם תירצו, דמשום דפסול דחוץ למקומו קיל יותר, דאין בו כרת, ועוד דהותר מכללו בבמה, לכך ניחא טפי ברישא להעמיד ריצוי ציץ בהכי.

שיד גמ', לא טומאת קמציין. כתב המהרש"א דאף לפי מה שהביאו בתוס' ד"ה על הבשר דלכולי עלמא מהני ריצוי ציץ בנטמא הבשר לענין לאקבועי בפיגול ולהוציאו ממעילה, מכל מקום לא הוי מצי לאוקמי בהכי קרא דונשא אהרן את עוון, דהרי לא מיקרי דנושא עוון מה שקובעו בפיגול.

דף י"ז ע"א

שו גמ', רביעי בקדש בעא מינייהו. לפירוש רש"י (ט"ז): ד"ה ונגע, שהמאכל נטמא מחמת שמן, צריך לומר דעדיין לא גזרו בזמן חגי שיהיו משקין תחילה, דאם כן יהיה המאכל שני, וכן לפירוש רבינו תם בתוס' ד"ה רביעי שנטמא השמן או מאכל מהיין שהוא משקה מוכח כן, [וכן כתבו התוס' לעיל (יד): ד"ה

שג בא"ד, ספק משקין לטמא אחרים כגון היה מקל בידו וכו'. ביאר הפני יהושע הא דלא נקט התנא ספק לטמא אחרים טהור באותו אופן דרישא, שהמשקין שהיה בהם ספק אם נטמאו נגעו אחר כך בדבר אחר, וכיון דעיקר טומאתן מעיקרא בספק אינן מטמאים אחרים מספק, דזה אינו, דאחר שמשקין אלו טמאין בעצמן מחמת דינא דספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, חשיב כודאי, וכשנגעו אחר כך בדבר אחר יטמאוהו ולא חשיב ספיקא דרבנן, ודוקא כשהיה ספק בפני עצמו לגבי לטמא אחרים טהור.

שד גמ', מי אמר שמואל וכו' קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל. הקשה בתוס' רבינו פרץ אמאי הקשה על שמואל ולא על ר' מאיר דסבר דמדאוריתא יש להן רק טומאת עצמן. ותירץ דמצינא למימר דמודה ר' מאיר דקדשים מטמא מדאוריתא, ור' מאיר בחולין מיירי, אבל שמואל דמיירי במשקי בית מטבחיא, אם כן מיירי לגבי משקה שנגע בקדשים (וכן כתב הרש"ש). [ועי' בתוס' לקמן (כ): ד"ה אלא דאיכא נ"מ ממשקי בית מטבחיא כשנגעו בחולין, שמוותר להכניס לעזרה כדי לאכול הזבח על השובע וכן ביכורים, וצריך לומר דמכל מקום אין לדחוק דהדין דכן נאמר רק בכהאי גוונא. (א.ג.ג.).]

שה גמ', קרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא. כתב הצ"ח, דהא דלא פריך למאן דאמר לעיל (יד), אין אוכל מטמא אוכל מדאוריתא אפילו בקדשים, מהאי קרא דכתיב אשר יגע בכל טמא לא יאכל, משום דאיכא מיעוטא בהדיא דאין אוכל מטמא אוכל מדכתיב טמא הוא, אבל במשקין ליכא מיעוטא דאינו מטמא אחרים. (ועיין שם שתירץ עוד).

שו גמ', הכשיר מרישא דקרא שמעת ליה וכו'. הקשה הרש"ש דברישא דקרא לא כתיב אלא מים, והכא ילפינן לשאר משקין מדכתיב וכל משקה, והוא מתורת בכהנים שהביא רש"י בחולין (טז). ד"ה לענין הכשר, ותירץ, דקושיית הגמרא על תיבת יטמא דמייתרא בסיפא וכדמשמע במהרש"א שבאות הבאה.

שז רש"י ד"ה ותלושין וכו', אמים הוא דמתמה וכו' דכולהו תלושין נינהו. וביאר המהרש"א דכוונת רש"י דשאר משקין כתיבי בקרא, מדכתיב וכל משקה אשר ישתה, ואף דהמקשן דהשתא בעי למימר דהאי קרא קאי אטומאה, צריך לומר דדוקא תיבת יטמא קאי אטומאה ולא אהכשר, אבל רישא דקרא וכל משקה אשר ישתה קאי נמי אדלעיל, דכתיב אשר יבא עליו מים דהיינו לגבי הכשר מים.

דף ט"ז ע"ב

שח דם שאין הנפש יוצאת בו אינו קרוי דם. הקשה הרש"ש דמכאן משמע דלא מיקרי בשם דם כלל, ואם כן אמאי איצטרך לקמן (ס"ה). לדרשה דדם התמצית אינו מכפר, וכן בחולין (פ"ח). פליגי תנאי בדרשות אי דם התמצית חייב בכיסוי.

שט רש"י ד"ה על הדם וכו', אלא לר' יהושע איצטרך. והקשו בתוס' ד"ה על הבשר, מדאמרינן לקמן (ע"ח). דאף לר' אליעזר איצטרך ריצוי בנטמא הבשר לאקבועי בפיגול ולאפוקי מידי מעילה. והשער המלך (בפ"ד מביאת מקדש ה"ז) תירץ, דרש"י לא ניחא ליה לפרש הברייתא כר' אליעזר מדקתני על הדם ועל הבשר, משמע דבשר דומיא דדם דנפקא מינה לעיקר הכפרה.

מקשינן לעיל (טו): על רב דאמר דכן ממש, מהא דדם שנטמא וחרקו, הרי דם שעומד לזריקה חשיב משקי בי מדבחיא.

דף י"ז ע"ב

שכב **רש"י ד"ה הלכתא וכו'**, מסיני, דלא מיטמא. **והרמב"ם** (בפ"י מטומאת אוכלין ה"טז) כתב שדבר זה הלכה מפי הקבלה. **והנצי"ב** (בריש ההקדמה להעמק שאלה) הביא מכמה מקומות **שהרמב"ם** מפרש הלשון הילכתא גמירי לה שהיה הדבר קבלה בידם מדורות קודמין, אבל אינו הלכה למשה מסיני. [והוא דמקשינן מדברי ר' אלעזר ואי הילכתא גמירי לה מי גמרינן מינה, לפירוש רש"י קשה מאוד, דלא רק דלא גמרינן, אלא הוא ראייה להיפך דמדאוריתא טמאין, אבל להרמב"ם ניחא, שאין הכרח שהוא דאוריתא. (א.ג.)].

שכב **גמ', קשיא**. כתב **רש"י בד"ה קשיא**, דהא דרב פפא לאו מילתא היא מכח משניות הללו, אבל בפירוש רבינו חננאל כתב על קושיא קמא מדר' אלעזר דלא מצא רב פפא תשובה ולא דחינן לה, דהא לא עלתה בתיובתא, ועל קושיא בתרייתא מדר' שמעון כתב דפרקה רב פפא (ולא הביא איך פרקה, ואפשר דיש חסרון בדברי הר"ח), וכן **הרמב"ם** (בפ"י מטומאת אוכלין ה"טז) פסק כרב פפא דמטעם הילכתא הוא. **ורבינו חננאל** אויל בזה לשיטתו כמו שהביא **הרשב"ם בבא בתרא** (נב:): **ד"ה קשיא בשמו**, דכל היכא דעלתה בקשיא לא בטלו דברי האמורא דאמרינן דלא הוה ברירא להן דבטלה השמועה לגמרי אלא דלא אישתכח פירוקא בההיא שעתא. **והרשב"ם** שם פליג דתיובתא או קשיא אמילתא דאמוראי חדא היא.

שכד **רש"י ד"ה אבל דם**, אין בו וכו' דטומאה ידידה דאוריתא. כתב **המהרש"א** דלא סבירא לרש"י הוכחת **התוס' בד"ה אבל מלעיל** (טז): דדם קדשים כיון שאינו נשפך כמים לא הוי כמים, דזה דוקא לגבי הכשר ולא לגבי טומאה.

שכה **רש"י ד"ה אבל לית וכו'**, אבל לעצמן טמאין בכל שהן וכו'. אבל **בעבודה זרה** (לא). **בד"ה ומטמא** כתב רש"י, דכל טומאת משקין שיעורן ברביעית לקבל טומאה, **ובתוס' שם** (ל:): **ד"ה ומטמא** הקשו עליו מסוגיא דהכא, דמוכח דמיטמא בפחות מרביעית. **ובתוס' רבינו פרוץ לעיל** (יד). הוכיח מהכא, דליכא למימר דמדאוריתא משקין בעו רביעית לקבל טומאה ורק מדרבנן מקבלין טומאה בפחות מרביעית, מדאמרינן הכא דמשקי בי מטבחיא בפחות מרביעית טמאין, מוכח שהוא מדאוריתא, דהרי טומאות דרבנן לא גזרו בהו.

שכו **תוס' ד"ה אלא וכו'**, מכאן וכו' דמשקין בית מטבחיא שהן דכן על כרחך הן שאובין וכו'. **ובתוס' בבבא בתרא** (סו:): **ד"ה מכלל** הביאו, דהרשב"א דוחה דהא גופא קאמר הכא דבכלים טמאים היינו אם נשאבו מעיקרא בכלים אף שעתה הן בקרקע, ובקרקע טהורים היינו דמעיקרא היו בקרקע ואינן שאובין. ועוד הביאו **דה"ר משה מפונטייזא** מפרש, דהכא בקרקע טהור משום שאי אפשר בלא המשכה כשנופלים מהכלי על הריצפה שהיא חלקה מימשכי אילך ואילך, ושאובה שהמשיכה כשרה, ואף דאמרינן **בתמורה** (י"ב). דדוקא באיכא כ"א סאה מעיקרא במקוה מהני המשכה ל"ט סאה, אבל לא מהני לכולו, אפשר דהיינו מדרבנן. [נאמנם **השולחן ערוך** (יו"ד ר"א מ"ה) פסק דבעינן

עם, שגזרת משקין להיות תחילה היא מי"ח דבר שנגזר בזמן ב"ש ובי"ה]. אבל **הרמב"ם** (בסוף ההקדמה לסדר טהרות) כתב דגזרה זו היתה בזמן חגי, ומפרש הכא דנגע בכנפו היינו בבגד שהוא ראשון ונגע בלחם, והלחם בנויד, והנויד עצמו נגע ביין ובשמן ובכל מאכל, ואם כן אין כאן דבר שנטמא מחמת משקין, אמנם היין והשמן אחר שנעשו רביעי חזרו ונעשו תחילה.

שטז **תוס' ד"ה רביעי וכו'**, ועוד למה דחק שמואל לתרץ וכו' לימא אל כל מאכל דוקא. הקשה **המהרש"א** היאך מצי למימר הכי, דאם כן אמאי בטמא נפש יהיה טמא, הא הוי חמישי, [ודוקא אי מיירי במה שנגע בכנפו יש לפרש דבטמא נפש מיירי שנגע בלחם עצמו כמשמעות דקרא, אם יגע טמא נפש בכל אלה דהיינו בלחם שהוזכר להדיא, **וכרש"י בד"ה בכל אלה**], ותירץ, דהתוס' מפרשים דלשמואל טמא נפש היינו מת עצמו וכדעת רבינא, ומיירי נמי במה שנגע בכנפו ודומיא דשרץ, ואם כן גם אם נפרש אל כל מאכל דוקא ולא נדחוק במה שנגע בכנפו, נמצא דהוא רביעי.

שיז **בא"ד**, ומפרש ר"ת דהשרץ נגע בכנף וכו'. וכתב **רבינו דוד** דרבינו תם לא גריס היינו דכתיב ארבעה, לחם ונויד יין ושמן, דלפירושו אין אלו הארבעה, וגריס רק היינו דכתיב ארבעה. (וכן לפירוש הרמב"ם שהובא לעיל אות שטז).

שיח **בסוה"ד**, שהכנף הנוגע במת נעשה אב הטומאה כדין כל הכלים. **רבינו תם** לשיטתו **בנויר** (נד:): **בתוד"ה ת"ש**, דהא דטמא מת עושה כלים אב הטומאה אינו בבגדים אלא בכלי מתכות, **וכרש"י לעיל** (יד:): **ד"ה בחלל חרב**. אבל **הרמב"ם** (בהקדמה לסדר טהרות) מפרש לשיטתו דדין זה נוהג אף בבגדים דאף לרבינא מיירי שנגע טמא מת ולא מת ממש, ואפילו הכי הוי שלישי כיון דהכנף נעשה אב הטומאה.

שיט [גמ', **בשלמא לשמואל מדהכא לא אישתבש וכו'**, לפירוש רש"י דבטמא נפש היה רביעי משום דמיירי שנגע הטמא נפש בלחם עצמו, (כרש"י ד"ה בכל אלה), ואינו דומיא דבשר השרץ דמיירי שנגע בדבר שבכנפו, קשה, אמאי שינה לשאול כאן בשרץ וכאן במת, דבשרץ גופא נמי דינא הכי כשיגע בלחם עצמו. אבל **הרמב"ם** (בהקדמה לסדר טהרות) מפרש, דבטמא נפש נמי מיירי שהיה אוכל אחר קודם הלחם, אלא דהכנף עצמו נעשה אב הטומאה, דטמא מת עושה כלים ובגדים אב הטומאה, זאת לשיטתו דאינו דוקא במתכת, (עיין באות הקודמת) על כן נתחלק דין שרץ ממת].

שכ **גמ', ולוי תנא משקי בי מדבחיא**. הקשו **התוס' זבחים** (לד:): **ד"ה והבשר**, דיינן ושמן אמאי דכן, תיפוק ליה משום דין חיבת הקדש דמהני אפילו לעצים ולבונה דילפינן בזבחים שם דמיטמאו, (כלומר ולא שייך הטעם דטומאת משקין מדרבנן ולא גזרו הכא, דמשום חיבת הקדש שבהן דמהני אפילו לדבר שאינו אוכל כלל להחשיבו כאוכל יטמאו ולא מדין משקה), ותירצו, דלא מהני דין חיבת הקדש להחשיב כאוכל אלא לדבר דדמי לאוכל, כגון עצים ולבונה שהוא עב וקשה כעין אוכל, אבל לשוויי המשקה כאוכל מוכשר לא מהני חיבת הקדש.

שכא **גמ', הדם והיין והשמן משקי בי מדבחיא**. הקשה **התוס' רי"ד** כיון דדם חשיב משקי בי מדבחיא, אם כן לרב דסבר בי מדבחיא אינו דכן, נמצא דדם (העומד לזריקה) אינו דכן, ואיך

שלב) תוס' ד"ה בטלו, אבל בעודם בפיה לא בטלו. אבל רבינו דוד כתב דבאמת גם בפיה בטלו, דטעם הפסול אינו כתוס' משום חיותן בכלי, או משום מלאכה, אלא משום דנתערב במים מהמשקין שבפיה, והא דנקט במעיה משום דבמעיה בטלו אפילו מטומאה קלה משום דהוי משקה סרוח, אבל בפיה אכתי מטמאו טומאה קלה. [וצ"ע איך יתורץ לפי שינויא קמא בגמרא, ואפשר דמשום הכי דיבור זה של תוס' הובא אחרי ד"ה הא, אף שהוזכר בגמרא קודם, דבאמת אעיקר דברי ר' יהודה לא קשיא לתוס', דמצינן לשנויי כרבינו דוד, אבל למאי דמשינינן דר' יהודה מיירי כלפי טומאה חמורה דוקא, על זה העמידו קושייתן אמאי בפיה לא בטלו. (א.ג.)]. **ובתוס' רבינו פרץ** נמי כתב שבפיה פסולין משום תערובת הרוק, אבל מטעם זה לא בטלו מטומאה כיון דהמי חטאת בעצמן כשרים הן, אלא שאי אפשר להזות מהן משום התערובת, ולכך נקט דוקא בטלו במעיה.

שלב) גמ', משום דהוה ליה משקה סרוח, פירש רש"י דילפינן מאשר ישתה למעוטי משקה סרוח, ובפירושו הראב"ד על התורת כהנים (פרשת שמיני, פרש' ח', ד') הקשה, דשם בתורת כהנים ר' אליעזר דריש האי דרשה, אבל ר' יהודה דריש דרשה אחרת ומשמע דפליג על ר' אליעזר, וסובר כרבנן שם דאמרו לר' אליעזר אין משקין יוצאין לא מידי עופות ולא מידי פרה, ואם כן איך מוקי רב אשי הכא לר' יהודה כר' אליעזר דמטהר משקה סרוח. וכתב דאפשר דשאני משקה סרוח דהכא דפירשא בעלמא הוא ובוזה מודה ר' יהודה, אבל בתורת כהנים מיירי במשקין שנסרחו בכלי. והא דפליג הכא תנא קמא ואמר בשרה טמא (אף

דפירשא בעלמא הוא) משום חומרא דמי חטאת הוא דמטמא. **שלב) רש"י ד"ה רב אשי**, ותניא בתורת כהנים וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא פרט למשקה סרוח. חזינן דרש"י לא מפרש כהראב"ד הנ"ל (באות הקודמת), ומדמה סרוח דהכא לשאר משקה סרוח, וכתב בדברי יחזקאל (סי' א', ט') דבפשטות הכא כבר נטמאו המים בטומאה קלה קודם שנסרחו כשנגעו בעצמן מעיקרא, ואפילו הכי חזינן דפקע טומאה מינייהו כשנפסלו מאכילת אדם (ואף שלא נפסלו מאכילת בהמה). דאין לומר דכל זמן שהיה בהן טומאת מי חטאת לא חייל טומאה קלה משום דשבע ליה טומאה (וכדאייתא כמנחות נד.), דאם כן במעיה נמי לא יטמאו מחמת עצמן משום דחשיב טומאה בלועה בחייה, ועל כרחק דהכא מעיקרא נטמאו ולא שייך הכא שבע לה טומאה דאין טומאת מי חטאת טומאה עצמית כנבלה וכיו"ב, אלא גזירת הכתוב דמטמא המתעסקין בהם, וכן מפורש בתוס' רבינו פרץ דהקבלת טומאה קלה לפירוש רש"י הוא קודם ששתתה. [והדברי יחזקאל באות י"ב שם מפרש דיתכן לומר דלא נטמא עד שהוא כבר סרוח, על פי מה שהובא באות שלב דדוקא בפיה שייך טומאה דנגעו בעצמן, אי נימא דבפיה כבר חשוב כסרוח. אמנם ברבינו דוד כתב להדיא דאינו סרוח בפיה אלא במעיה].

שלה) תוס' ד"ה רבינא, לא לכתוב אלא חד יטמא וכו'. ביאר המהרש"א כוונתם דלא נימא דלהכי לא ערבינהו קרא וכתב חד יטמא, משום דאוכל אינו מטמא אוכל אלא משקין, דנתמעט מטמא הוא ואין עושה כיוצא בו, ולכך כתבו דסוף סוף הוי מצי למכתב חד יטמא, והא דאין אוכל מטמא אוכל ילפינן מטמא

המשכה לפחות ג' טפחים (ומקורו מכל בו וריב"ש), ולפי זה בסתמא אין כאן המשכה. וכן הרמ"א שם הביא דיש אומרים דהמשכה מהני דוקא על גבי קרקע הראויה לבלוע ולא על גבי ריצפת אבנים, ולשיטה זו בריצפת העזרה נמי לא הוי המשכה. (א.ג.).

שכז) בא"ד, דבתוך הכלי ודאי אסור לטבול מדאוריתא. ובתוס' ב"ב (שם) ביארו משום דבעינן דומיא דמעין שהוא בקרקע. שכח) בא"ד, וארעא חלחולי מחלחלא לא שייך אלא במעין, וביאר בתוס' הרשב"א, וברא"ש הלכות מקואות (סי' א') דדוקא למעינות הנובעין מחוברים גידי המים תחת הקרקע ולא סתם בור. אבל בבאיור הגר"א (יו"ד ר"א סק"ו) כתב דידוע על פי ספרי הטבע, דאף בסתם בורות מים יש חיבור לנהרות. ובתוס' ר"ד מפרש כוונת הגמרא בחגיגה דמיירי בב' מקואות הסמוכין זה לזה, דודאי ביניהם ארעא חלחולי מחלחלא, ואפילו הכי לא חשיב חיבור מחמת זה.

שכט) בסוה"ד, והתם מיירי בדבר שכל גופו עולה דאם לא כן מה ראייה צריך. הרא"ש (בהלכות מקואות סוף סי' א') פירש, דהתם מיירי באדם קטן שאף שגופו עולה בפחות ממ' סאה לא מהני, אבל לכלים אין צריך מ' סאה אפילו מדרבנן. [ולא קשיא קושיית התוס', וכעין זה כתבו התוס' בניזיר (לח): ד"ה בר]. והרא"ש שם הביא דעת הרמב"ם והראב"ד דבמעין אין צריך מ' סאה אפילו לאדם, וכל שעולה בהן כל גופו מהני.

דף י"ח ע"א

של) רש"י ד"ה בטלו במעיה, דאין נגיעה גדולה ממה שהן נוגעין בעצמן, ובתוס' רבינו פרץ כתב דלא נהירא, דלא מצינו נגיעה כזו בשום מקום, ולכך מפרש כתוס' ד"ה הא, ומבאר דאף דפרחה מיניה הטומאה חמורה, מכל מקום אותה טומאה דמשוינן להו כמי שנגעו בשרץ, משום דתחילתו טמא טומאה חמורה לא פרחא.

שלא) והדברי יחזקאל (סי' א' י"ג) התקשה אמאי נדו התוס' מפירוש רש"י, דהא הוי נגיעה גמורה שכל טיפה נוגעת בחברתה ולא חשיב נגיעת בית הסתרים במשקין, דאפילו למאן דאמר בחולין (עב): דבאוכלין תוכו חשיב בית הסתרים, אבל משקה פשיטא שאינו חיבור גמור שייחשב תוכו בית הסתרים. וכתב לפרש טעמייהו על פי מה שכתבו התוס' בנדה (ט). ד"ה ומזה, דדוקא נוגע שלא לצורך הזיה נטמא במי חטאת, והכא המי חטאת עצמו לא חשיב שנוגעין שלא לצורך הזיה, שאי אפשר להפרידן ולכך לא מטמאו בנגיעה בעצמן, אבל רש"י סובר דבשעה שהן בפיה ועדיין לא בטלו, אבל עומדין לבליעה ולא להזיה חשיב נגיעה שלא לצורך הזיה. [ולכאורא מלשון רש"י שאין נגיעה גדולה ממה שנוגעין בעצמן משמע שאין כוונתו משום נגיעת טיפה בטיפה אלא כל טיפה בעצמה ממש, וכן מוכח מקושיית רבינו פרץ על רש"י, ועיין ברש"י (חולין עב: ד"ה אבל טמא) דמשמע בדבריו שאין דין מגע בעצמו ממש אלא חלק בחלק, וכעין זה כתב בשטמ"ק מנחות (כד: אות א). ובאמת קשה למה לא ניחא להו לפרש משום נגיעת טיפה בטיפה, ואם משום סברת הדברי יחזקאל אם כן גם בנגיעה בעצמן ממש לא יטמאו. וצ"ע. (א.ג.).]

הדרה היומיומית

מפכת פסחים דף יח – דף יט

א אב – ב אב התשע"ג

שמב) גמ', ומה מחוסר כיפורים שפסול בקודש. הרש"ש (בחגיגה כד.) כתב להגיה **פוסל** בקודש, והביא שכן הגירסא בתוספתא ובירושלמי, [וכן איתא בתוס' ד"ה ומה, אבל ברש"י ד"ה אסור הגירסא אסור בקודש. ומשמע דלא מיירי לגבי נגיעה אלא לגבי אכילה]. **והרש"ש בחגיגה** (כא.) הביא דברי **התוספות יום טוב והטורי אבן** שכתבו דמחוסר כיפורים אינו פוסל קודש בנגיעה, ותמה עליהם **דביבמות** (עד:): מבואר להדיא, דוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל קאי נמי אבשר שנגע במחוסר כיפורים.

שמג) רש"י ד"ה שלישי שפסול בתרומה, לרבנן דפליגי אדר' עקיבא וכו', כתב **המהרש"א** דלפי האמת לר' עקיבא נמי שלישי בתרומה אינו אלא פסול ולא טמא, וכדאמרינן בגמרא בסמוך (יט.), אלא דלר' עקיבא אינו נלמד מקל וחומר אלא מקרא דיטמא.

שמד) רש"י ד"ה ולמדנו שלישי וכו'. ודלא תימא דיו לבא מן הדין וכו'. **ובסוטה** (כט.) **בד"ה כבר** כתב רש"י כך לגבי קל וחומר דשלישי בתרומה מטבול יום, דליכא למימר דיו כחולין, דהא שני בתרומה מקרא משתמע כי חולין, וקיימא לן דהיכא דמיפרך קל וחומר לא אמרינן דיו.

שמה) בא"ד, דקיימא לן בב"ק דהיכא דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו. **ורבינו דוד** הקשה דבבבא קמא אמרינן הכי רק לדעת ר' טרפון, אבל לרבנן לעולם אמרינן דיו. **ורש"י בחגיגה** (כד.) ד"ה אינו כתב, דלמאן דאמר אמרינן דיו הני מעלות דרבנן נינהו.

דף י"ט ע"א

שמו) גמ', ניתני נמי רביעי בתרומה וחמישי בקדש. הקשה **המהרש"א** (יח:): לפי מה שביארו **התוס'** (יח:): ד"ה ומה דהילפותא לר' יוסי היא במה מצינו ממחוסר כיפורים שהוא שלישי ופוסל קודש, איך בעי הכא למילף ממחוסר כיפורים (שהוא שלישי) שרביעי יעשה חמישי, **ובקרני ראם** תירץ, דאי נימא דרביעי פסול בתרומה על כרחך מחוסר כיפורים אינו שלישי דאם כן היה פוסל תרומה, אלא הרי הוא רביעי, ואתי שפיר למילף מיניה במה מצינו לשאר רביעי.

שמוז) רש"י ד"ה א"ל, אם וכו' אלא ודאי לית ליה לר' עקיבא ק"ו דר' יוסי משום פירכא דדור אחרון. וכתב **הפני יהושע** דלפי מה שפירש רש"י (בעמוד ב') **בד"ה ולמדנו** דקל וחומר דר' יוסי מהני דוקא למאן דסבר דלא אמרינן דיו היכא דמיפריך ק"ו, אם כן מצינא למימר דמהאי טעמא פליג ר' עקיבא אקל וחומר דר' יוסי, דסובר דאף במיפריך ק"ו אמרינן דיו.

שמח) בא"ד, וסבירא ליה טומאה עושה כיוצא בה בקדשים. כתב **המהרש"ל** דמקשין הישיבה, אם כן אמאי הוכרח רש"י לומר דרביעי מדרבנן הוא. ותירץ דאף שאוכל מטמא אוכל בקדשים, מכל מקום אין האוכל שנטמא אוכל אחר או משקין, דלא מסתבר דכל כך יהיה עדיף קודש דהאוכל שנטמא מאוכל בקדשים יהיה עדיף מאוכל שנטמא משרץ בחולין שאין מטמא אוכל אחר, וכן אינו מטמא משקין, כיון דמה שאוכל מטמא משקין מקרא שנאמר בחולין ילפינן לה, והתם לא מיירי באוכל שנטמא מאוכל. **והמהרש"א** פליג, וכתב דאין הכי נמי, אלא דרש"י נקט דרביעי מדרבנן משום ר' מאיר ור' אליעזר [דלדידהו לא שמעינן דאוכל מטמא אוכל בקדשים], ועוד דרש"י

הוא, וכיון דכתיב יטמא ב' זימני הוי כריבויי אחר ריבויי דלא אתי אלא למעט דאף במשקה אינו עושה כיוצא בו.

שלו) רש"י ד"ה ואי ס"ד, ומדאיצטריך למעוטי אוכל מכלל דמשקין מטמאי. כתב **המהרש"א** דהכא אין צריך לזה, כיון דדריש יטמא שנטמא על כרחך דמטמא משקין, דאוכלין נתמעט מטמא הוא. **ולקמן** (יט.) **ברש"י ד"ה א"ל** הוצרך רש"י לכך אליבא דמאן דלא דריש יטמא לטמא אחרים, והוסיף שם רש"י דליכא למימר דהוא אתי למעוטי שאינו מטמא אחרים כלל, דאם כן לשתוק קרא מיניה ומיהיכי תיתי לן שיטמא.

דף י"ח ע"ב

שלו) גמ', קל וחומר ומה משקה שנטמא אוכל אינו מטמא כלל, אוכל וכו' אינו דין שלא יטמא כלל. הקשה **הבעל המאור** (ג.) בדפי הרי"ף), דמהאי קל וחומר נילף נמי דאין אוכל מטמא משקה, דמה משקה שנטמא אוכל אינו מטמא משקה, אוכל שאינו מטמא אוכל לא יטמא משקה, ותירץ, דאי נימא הכי נימא ק"ו נמי לגבי משקין שלא יטמאו אוכל מק"ו מאוכל שנטמא משקין ולא אוכל, ואזל ליה דרשה דיטמא יטמא אחרים, ולכך לא דרשינן חדא מהני קל וחומר, וטעמא דמילתא שנטמא אוכל רק אוכל, ומשקה מטמא רק משקה, משום שאינו עושה כיוצא בו.

שלח) גמ', שם. הקשה **בתוס' רבינו פרץ** מאי קל וחומר הוא, דהא אין אוכל מטמא אוכל אינו משום קולתו אלא משום שאינו עושה כיוצא בו, (וכתוס' בעמוד א' ד"ה ומה), ותירץ, דאין הכי נמי, והקל וחומר אינו משום הא אלא משום דמשקין עלולין לקבל טומאה שלא בהכשר ואפילו הכי אין מטמאין כלי קל וחומר לאוכל שצריך הכשר שלא יטמא כלים, וזה גופא כוונת הגמרא במסקנא שאמרו ההוא חומרא דמשקין הוא וכו' דזה גופא הקל וחומר. [ולפי זה לא קשה קושיית **התוס' בד"ה ומהו. וברש"י ד"ה ההוא**, לא פירש כך מסקנת הגמרא. וצריך לומר דרש"י ותוס' סברי דכדי לעשות קל וחומר סגי בחומרא כל דהו. ולא דמי למה שכתבו **התוס'** (בעמוד א') בד"ה ומה, דכיון שאינו מחמת חומרא וקולא לא ילפינן, דזה לגבי הדין שאנו באים ללמוד, והכא בגמ' בעינן רק להוכיח חומרא של המלמד מהנלמד ולכך סגי בחומרא כל דהו. (א.ג.).]

שלט) גמ', יטמא דאין עושה כיוצא בה מהכא נפקא וכו'. כתב **המהר"ם** (בעמוד א') דלפירוש **התוס'** (בעמוד א') ד"ה לא, צריך לומר דקאי קושיא זו אדרבינא ולא אדרב פפא, ומקשינן אמאי איצטריך רבינא לומר דמדכתיב יטמא יטמא תרי זימני ילפינן דאין עושה כיוצא בו, דאפילו בלאו הכי ילפינן דאין עושה כיוצא בו. וכן איתא **בתוס' רבינו פרץ**.

שמ) גמ', חז במשקין הבאין מחמת שרץ וכו', ופירש רש"י (בד"ה חז) דאף דקרא באוכלין כתיב מכל מקום גלי באוכלין והא הדין במשקין. ותמה **הצל"ח** אמאי באמת נקיט הגמרא משקין ולא אוכלין דבהם מיירי קראי.

שמא) גמ', אבל במשקין הבאין מחמת שרץ דחמירי אימא טומאה עושה כיוצא בה. הקשה **הצל"ח** הרי משקין דשרץ לא כתיבי כלל, ומקל וחומר ממשקין דכלי ילפינן להו, ואם כן דיו לבא מן הדין להיות כנדון ואיך יעשו כיוצא בהן.

הדרה היומיומית

מסכת פסחים דף יט – דף כ

ב אב – ג אב התשע"ג

דמשום דבאה בידי אדם אף הכלים טמאים ברשות היחיד. **שנו** גמ', ספק טומאה הבאה בידי אדם. המקור חיים (סי' תס"ט ט') מדייק מרש"י **בנדה** (ה:): ד"ה ספק, דהיינו שנגרמה הטומאה על ידי האדם, ולא סגי במה שאירע בידי האדם, אלא בעינן שהוא יהיה הגורם, וכן ביאר בדעת הרמב"ם (פי"ז מאה"ט ה"א). **והכסף משנה** שם כתב בדעת הרמב"ם, דדוקא כשנודע לאדם חשיב באה בידי אדם (כלומר דוקא כשנודע שיש בידו שרץ, ומסופק אם נגע או לא חשיב באה בידי אדם), וכתב **התוספות** **יום טוב** (טהרות פ"ד מ"ד) דהכסף משנה אמר דבריו, דוקא כשהטומאה באה על ידי האדם, אבל במקום שהטהרות באין על ידי האדם, שהוא עסוק בהן וספק אם נגע בטומאה, אין צריך שידע האדם מן הטומאה, (דסגי דיוודע שיש בידו טהרות), דאם לא כן אמאי הכא גבי מחט חשיב באה בידי אדם.

שנו גמ', משום דהוי ספק טומאה הבאה בידי אדם ואמר ר' יוחנן וכו'. הקשה **המהר"ם** (בנדה ה:): הא ר' יוחנן מיירי שהמטמא בא על ידי האדם, ואילו הכא מיירי שהטהרות המקבלין טומאה באו על ידי האדם, וכתב דהגמרא סברה דיותר פשוט לטמא כשהטהרות באו על ידי האדם, ממקום שהמטמא בא על ידי האדם.

שנו גמ', ד"ה ואמר ר' יוחנן, הוי מצי לאתווי דזעירי וכו'. כוונתם דהיכא דהמיטמא נישא על ידי אדם מבואר בדברי זעירי דספקו טמא, ולכך המיטה שספק נדה עליה כשנישאת על ידי חברותיה טמאה, והכא נמי הסכין המיטמאת היתה בידי אדם. **ובתוס' נדה** (ה:): ד"ה כשחברותיה תירצו, דהכא לא מצי למילף מדזעירי, דהתם שחברותיה נושאות אותה איכא עוד מעלה שהנדה המטמאת נמי יש בה דעת לישאל, אי נמי משום שחברותיה שנושאות המטה נטמאות גם כן במשא הנדה, אבל הכא אין האדם שנושא הסכין נטמא.

סובר שכן האמת מכח הראיה ממתניתין דחגיגה. וכן כתב **בתוס' רבינו פרץ** דפשיטא לרש"י דרביעי דרבנן משום מתניתין דחגיגה ומשום הכי לא נקיט רביעי על ידי אוכל מאוכל.

שמו (תוס' ד"ה לא לישתמיט. בתה"ד, ועל ידי עצים ולבונה משכחת לה שפיר. עיין לעיל באות רעג ובאות רעד.

שנו גמ', הכלי מצרף את מה שבתוכו לקודש, בתוס' חולין (לו). ד"ה צריד כתבו, דמהני צירוף כלי גם לגבי הכשר, שאם נגע משקה בחלק ממה שבכלי הוכשר כל מה שבכלי, ומכח זה חלקו על רש"י שם, ומשמע שרש"י סובר שאין מועיל צירוף כלי לגבי הכשר, וכן בתוס' הרא"ש שם הביא בשם רבינו מאיר, דלגבי הכשר לא אמרינן צירוף כלי, ודוקא לגבי טומאה מהני משום דאשכחן צירוף כלי בכלי חרס שנטמא מאוירו.

שנו רש"י ד"ה הכלי מצרף, עריבה ארוכה ובה אוכלי קודש מכאן ואוכלי קודש מכאן ואין נוגעין זה בזה. כך היא מסקנת הגמרא **במנחות** (כד). דכלי מצרף אף שאין נוגעין, מדתנן הכלי מצרף ולא הכלי מחבר, משמע אף דאין נוגעין.

שנו גמ', ופליגא דר' חנין דאמר צירוף דאורייתא שנאמר כף אחת. והרמב"ם (בפי"ב מאה"ט ה"ז) פסק דצירוף כלי מדרבנן, אלא שיש לכך רמז בתורה מקרא דכף אחת. וכתב **הכסף משנה** שפסק כר' יוחנן, דסובר דהוא דרבנן דהוא מריה דתלמודא טפי מר' חנין, ומכל מקום הביא הדרשה דכף אחת לרמז בעלמא.

שנו גמ', כף אחת וכו' הכתוב עשה כל מה שבכף אחת. כתבו **התוס' בחגיגה** (כד). ד"ה דאורייתא בשם הר"ר אלחנן, דדוקא כלי קודש מצרף דומיא דכף דמיירי קרא, ולא כלי חול, וכן איתא בתוס' חולין (לו). ד"ה צריד. אבל הרמב"ם (בפי"ב מאה"ט ה"ז) כתב בסתמא דהכלי מצרף לקודש, ולא הזכיר דבעינן דוקא כלי קדש.

דף י"ט ע"ב

שנו גמ', בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל. כתב הר"ש (אהלות פ"א מ"ב) דלא גרסינן הכא להאי דרשה וגם אין צורך לזה, וביאר **המשנה למלך** (פ"ה מטומאת מת ה') דכוונתו, דאין צורך לזה משום דיש להעמיד שנגע המחט במת עצמו, ופשיטא דנעשה אב הטומאה, אפילו בלא דינא דחרב כחלל, דמדנקט רב דוקא טמא מת ולא שרץ על כרחך אתי למימר שהיתה המחט אב הטומאה.

והא דמוקי רב דווקא בכהאי גוונא, משום דאי מיירי במחט שאינה יכולה לטמאות כלל מאי קמ"ל ר' חנינא בעדותו דהסכין טהור, אלא ע"כ החידוש שאף שהמחט מצי לטמא מטהרינן משום דעזרה רה"ר וספק טומאה ברה"ר טהור.

שנה גמ', עזרה רשות הרבים. כתב הרמב"ם בפירושו המשנה (עדיות פ"ח מ"ה) דמהאי טעמא לא חששו לטומאה בעצמות שנמצאו בדיר העצים שבעזרת נשים שמא נטמאו מחמתן, (כדאיתא במתניתין התם), דעזרה רשות הרבים היא וספקו טהור. ומשמע מדבריו אלו דאף הלשכות שבעזרה דינן כרשות הרבים.

שנו תוס' ד"ה הא ברשות היחיד, תימה הא איצטרין לאוקמה ברשות הרבים משום ידים. ובחידושי רבינו דוד כתב דאין הכי נמי דמצי למימר הכי, אלא דהגמרא אתי לאשמעינן האמת

דף כ' ע"א

שס תורה לא דיין וכו', לא בעי וכו' וזה שאין מכשירין משום דס"ל דתלושין לא מכשירין. כתבו התוס' חולין (לו): ד"ה אלו, דלפי זה הוי מצי בגמרא להעמיד דאיתכשר במים שבקרקע, דמחברין מכשירין אפילו בבית מטבחיא.

שסא גמ', ואלא דאיתכשר בחיבת הקדש. הא דחיבת הקדש חשיבא כהכשר מים ילפינן לה בחולין (לו): מהא דמרבינן מקרא דוהבשר לרבות עצים ולבונה דהווי כאוכל משום חיבת הקדש, והוא הדין דבשר אינו צריך הכשר מים. **והמנחת חינוך** (מצודה קמ"ה ו') העיר, דבשלמא בעצים ולבונה לכאורה היינו משום דחיבת הקדש נותנת לו מעלה של אוכל, אף שבאמת אין לו מעלה זו, אבל הא דבעינן הכשר מים דהווי גזרת הכתוב אף באוכל גמור לכאורה אינו שייך למעלת הדבר, ומהיכי תיתי דיהני לזה חיבת הקדש. (וביאר לפי חילוקו הנ"ל פסקי הרמב"ם). אמנם לשון רש"י בפירושו התורה (ויקרא י"א ל"ז) שלא הוכשר וניתקן ליקרות אוכל לקבל טומאה עד שיבא עליו מים, ומבואר דהכשר מים בעינן כדי להחשיבו כאוכל גמור, ואתי שפיר דמהני לזה חיבת הקדש, ודומיא דעצים ולבונה.

שסב [תורה אלא וכו', וא"ת וכו' מאי נפקא מינה דהאי משקין בית מטבחיא דכן ואין מכשירין. בחגיגה (כג): כתבו התוס' ד"ה

משום דלא נטמאנה בחינם, אבל עצם השרפה נצרך דלא יבא לאכלה בפסח. וכתב בדרך אמונה (פי"ב מתרומות ה"ב בבהה"ל) דמשמע מדברי המהרש"א דאף האיסור לטמא לר' יוסי קודם הפסח אינו אלא מדרבנן, (דהחילוק רק דלא נטמא בחינם). ועי' באות הבאה.

שסט) רש"י ד"ה ושורפין, הכל ביחד. עיין באות רצו בשם הליקוטי הלכות.

שע) רש"י ד"ה ה"ג לא נחלקו וכו' על התלויה ועל הטהורה ששורפין, דהואיל ולא הוחזק טומאה אין נראה כמטמא בידיים. [וצריך ביאור דהרי סוף סוף הוא ספק מטמא תרומה טהורה. ומשמע מזה כמו שהובא לעיל באות שסט דכיון דלאיבוד אזיל אין איסור לטמאותו אלא מדרבנן, וכשאין נראה כמטמא בידיים לא אסרו. (א.ג.)] **ובתוס' הרא"ש** כתב דגירסת רוב הספרים ועל התלויה ועל הטהורה שאין שורפין, וכן עיקר.

שעא) תוס' ד"ה הא ר' שמעון וכו', בסוה"ד, דתלויה לר' שמעון היינו דלא מחייב לשורפו. כלומר דטמאה ודאי, חייבים לשורפה וכדאיתא **בשבת** (כ"ה.), **ורש"י** שם (בד"ה מצוה) כתב, דהטעם משום דדמיא לקודש [ובקדשים כתיב והבשר אשר יגע בכל טמא באש ישרף], ועוד משום תקלה. **ובתוס' שם ד"ה כך** הסתפקו אם הוא מדרבנן משום דדמי לקודש, או מדאוריתא משום דאיכרי קודש.

שעב) גמ', מנא תימרא דלהפסד מרובה חששו להפסד מועט לא חששו דתניא חבית של שמן וכו'. והקשה **בתוס' רבינו פרץ** דמהאי ברייתא תיקשי למאן דמפרש לעיל (טו:) מדבריהם למדנו דמתניתין היינו מדברי ר' יהושע בחבית שנשברה, וא"כ ר' מאיר לא מפליג בין איכא הפסד לליכא הפסד. והכא מפרש בדברי יהושע דמורה בהפסד מועט, ותיריך, דר' מאיר נמי מפרש דדוקא משום הפסד התיר ר' יהושע, ובמתניתין גבי שריפת טהורה עם הטמאה מתיר משום הפסד עצים, דסבירא ליה דבהפסד מועט נמי שרי, ולא דמי לחבית של שמן דהתם ליכא אפילו הפסד מועט משום דחזי להדלקה ויש בני אדם שלוקחין שמן להדלקה ביוקר כמו לאכילה.

שעג) רש"י ד"ה אתי ביה וכו', אם ישהנו אצלו וכו' אתי למשתי מיניה. דהיינו שהחשש שהוא עצמו ישתה ממנו, וכן בד"ה **תשפך** כתב **רש"י** אדמולף אתי למישתיה, ומשמע דקאי עליו בעצמו. אבל **הרמב"ם** (בפי"ב מתרומות ה"ב) כתב דחשש תקלה היינו כלפי אחרים, וביאר **הר"י קורקוס** דעליו בעצמו ליכא למיחש שידוע שהוא טמא ולא ישכח.

שעד) תוס' ד"ה ראוי, אף על גב דתרומה טמאה בשרפה וכו'. עיין באות שעב, **ורש"י בשבת** (קכו:) **ד"ה מפנין** כתב, דתרומה טמאה אינו חייב לבערה בשריפה דוקא, ויכול גם כן להריצה לפני כלבו, **ובתוס' שבת** (כה.) **ד"ה כך** כתבו, דכך עולה לפי הטעם שפירש **רש"י** שם, דשריפת תרומה משום חשש תקלה, אם כן אין צריך דוקא שריפה והוא הדין לכל ביעור, אבל הקשו ממתני' **דתמורה** (לג:) דתני תרומה טמאה בהדי הנשרפין, וקתני הנשרפין לא יקברו, חזינן דבעי שריפה בדוקא וכשיטת התוס' כאן.

שעה) בא"ד, הראוי לקבורה קבורה והוא הדין בכי האי גונא הואיל וראוי לזילוף. **ובתוס' שבת** (כה.) **ד"ה כך** הקשו, דמדקתני

והא, דאף דמהני חיבת הקדש במקום הכשר מים, הני מילי באוכל ממש, אבל בעצים ולבונה דרק מחמת חיבת הקדש נחשבין לאוכל לא איתרבי אלא כשהוכשרו במים. ולפי זה תתיישב קושיית התוס' דהכא, דבעצים ולבונה נפקא מינה דמשקי בית מטבחיא לא יכשירום. (א.ג.).

שסג) גמ', תפשוט דבעי ריש לקיש וכו'. **במנחות** (קב:) אמרינן, כי מבעיא לריש לקיש מדאוריתא, אבל מדרבנן מהני למימנא ביה ראשון ושני. והקשו **בתוס' שם ד"ה כי** אם כן אמאי לא משני כן הכא, דלכך לא תפשוט דריש לקיש מדרבנן, ודאי מהני לבשר, ותירצו, דבעי לשנויי אף לדעת רב יוסף **בחולין** (לו:) דסבר דבעיא דריש לקיש אי מהני, מהני מדרבנן.

שסד) גמ', דבעי ריש לקיש צריד של מנחות וכו'. **ובתוס' חולין** (לו.) **ד"ה צריד** כתבו דהוה מצי למיבעי בבשר קדש שלא בא במים, דהרי דם קדשים אינו מכשיר. ותירצו (בהגהות הב"ח שם) דנקט צריד מנחות משום שרגילות שאין בהם מים משום שאסורים בחמץ.

שסה) רש"י ד"ה צריד של מנחות, מקום שלא נגע לשם שמן. **ובתוס' חולין** (לו.) **ד"ה צריד** הקשו דהרי ילפינן לעיל (יט.) דכלי קדש מצרף כל מה שבתוכו להחשב אחד, ואם כן לענין הכשר נמי כיון שנגע שמן במקצתו יחשב כנגע השמן בכולו. ומפרשים דלא כרש"י, אלא דמייירי שלא נתן עדיין שמן במנחה או בהני מנחות דאין בהן שמן, וכתבו דמיהו לשון צריד משמע מקצתה לחה ומקצתה יבשה, ועיין באות שנא.

שסו) תוס' ד"ה ובשעת, ותלושין לא מכשירין כיון דדריש שמואל וכו'. כתב המהרש"א דלכאורה לא הוצרכו התוס' לכל אריכות זו, ומצו להקשות בפשיטות דלא משנינן מידי, דהרי קושיית הגמרא מהא דמשקי בית מטבחיא אין מכשירין. וביאר דהתוס' אתו לאפוקי דלא תימא דסובר שמואל דדוקא דם אינו מכשיר, (וכמו שהביאו בתוס' ד"ה לא), ועל כן הוכיחו התוס', דשמואל גופיה ודאי סובר דכל תלושין דבית מטבחיא אין מכשירין ולא רק דם. [וכוונת התוס' שאין מכשירין היינו בבית מטבחיא אבל בעלמא מכשירין מדרבנן, מדנקטו דמשקי בית מטבחיא אין מכשירין (מטעם תלושין כתוס' ד"ה לא) מוכח דבעלמא מכשירין. וכן כתב בפנ"י (טז.) דודאי תלושין מכשירין מדרבנן כדאיתא בכמה וכמה משניות במסכת מכשירין].

דף כ' ע"ב

שסז) רש"י ד"ה תלמוד לומר וסמיך וכו', בטומאת משא שמשמא אדם לטמא בגדים שעליו בשעת משא. ומשמע שבגדים שאינן עליו אף שנוגע בהם בשעה שנושאו אינו מטמא, וכן מפורש ברש"י בבבא בתרא (ט): **ד"ה טומאה, והריב"ם בתוס' שם ד"ה בהא פליג,** והוכיח מדמרבין בתורת כהנים שמשמא כלים בשעה שנושא, אף דבכלים לא שייך לבישה, ודוקא אדם וכלי חרס שנוגע בהם לא מיטמאו.

שסח) גמ', ושורפין תרומות טמאות תלויות וטהורות. וכתבו **התוס' לעיל** (יג.) **ד"ה ושורפין,** דהא דשרי לשרוף תרומה טהורה [אפילו אי נימא דבעלמא אסור משום משמרת] משום דהכא שהוא קודם פסח, בלאו הכי סופה ליאסר ולילך לאיבוד. וכתב המהרש"א שם, דאף לר' יוסי דאסר לשרוף עם הטמאה היינו

עלמא שרי לאכול, ושעה שישית לכולי עלמא אסור לאכול. ועל השעה חמישית הוצרך לומר דאינו אוכל ומאכיל, אם כן משנתנו דלא כר' מאיר שמתיר לאכול בשעה חמישית, ואי הוה תני כל האוכל מאכיל הוה אתי שפיר, דמתני' לא נתכוונה לתלות היתר המאכיל בהיתר האוכל, אלא לומר שהשעות שהוסיפו חכמים ב"ד גזרו על האוכל ועל המאכיל כאחד וכו' מאיר, וכיון שאמרו שכל שעה שמותר לאכול מאכיל אין אלו דברי ר' מאיר.

ה) תוס' ד"ה ואי אשמעינן. הקשה הרשב"א היכי שרי להאכיל לחיה שדרכה להטמין וכו'. והר"ן בחידושו תירץ, דדרכה של חיה דכשהיא נוטלת שלא מדעתינו מצניעה, אבל כשאדם מאכילה אוכלת שם ולא מצניעה, ומאי דאמרינן דאי משיירא מיהת מצנעא, הכי קאמר דלא חיישינן דלמא משיירא, דאי משיירא מצנע ליה ואינו ידוע לנו, והוה ליה כחמץ שנשאר לאחר בדיקה שלא מדעתו שאינו עובר עליו, והרא"ש (סימן א') תירץ בשם רבינו שמשון, דמייירי בחיה כפותה, והכי קאמר דאי משיירא ליה בשאינה כפותה הוה אמינא דנגזר כפותה אטו שאינה כפותה. והרא"ש תירץ דההיתר דוקא כשעומד עליהם עד שיאכלום, ולא יעלים עיניו מהם עד שיאכלום ויבער המשויר, וכונת הגמ' דאי תנא בהמה הוה אמינא דדוקא התם שרי דאי משיירא קחזי ליה, והיינו שגם אם מחמת טירדא יעלים עיניו מהם יחזור ויבער המשויר דהא קחזי ליה מה שאין כן בחיה. ותוס' חילקו בין חולדה לחיה ורש"י פליג דהזכיר ב"ה בהמה וכו' דחיה כגון חולדה.

ו) גמ', ב"ש אומרים לא ימכור וכו' יודע בו שיכלה קודם פסח. פירש רש"י דקסברי מצוה עליו לבערו מן העולם ולא יהא קיים, והמהר"ם חלאוה כתב דבשבת (יז:): משמע, דהטעם מפני החשש שיאמר הרואה ומכיר שהוא של ישראל שישראל מכרו לו תוך הפסח, ורבינו דוד פירש דב"ש גזרו במוכר לגוי שמא יערים במכירתו.

דף כ"א ע"ב

ז) גמ', ר' יהודה בן בתירא אומר כותח וכל מיני כותח וכו', עיין רש"י ותוס' מה שפירשו, ורבינו דוד פירש דר' יהודה בן בתירא סבר כב"ש דגזרינן במוכר לגוי שמא יערים במכירתו, ואתי להוסיף דבכותח שדרכו שאדם שוהה בו הרבה מוחזקין אנו בו שלא יכלה קודם הפסח, ואין אנו מניחים אותו למכור על דעת שיכלה קודם הפסח, וקבע לו זמן קצוב דכל שמכרו בתוך שלשים אסור, ולא למימרא דסבר כב"ש במקום ב"ה, אלא פליג על ת"ק וסבר דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה, ובפני יהושע פירש לולי דברי רש"י ותוס', דרבי יהודה בן בתירא אזיל לטעמיה דסבירא ליה במכילתא פרשת בא, דחמץ קודם ביעורו בשריפה דוקא, ומרש"י לקמן (כז:): ד"ה שאם משמע, דקודם ביעורו היינו שלושים יום קודם פסח שאז חל עליו חובת ביעור שלא יהא החמץ בעולם בפסח, והשתא איכא למימר דסבר כב"ה, אלא דכל זה דוקא בדבר שאפשר למצוא לו אוכלים קודם הפסח, מה שאין כן כותח שאין דרך לאוכלו מהר, אסור למכור שלושים יום קודם הפסח מדין ביעור.

ח) גמ', דאמר רבה חרכו קודם זמנו מותר בהנאה אפילו לאחר

הראוי לקבורה קבורה, משמע דצריך קבורה ממש שאין בה הנאה ואיך שרינן הכא זילוף, ותירצו, דהא דקתני הראוי לקבורה קבורה לא קאי אתרומה טמאה דמותרת בהנאה בהדי ביעורה, אלא אערלה וכלאי הכרם שאטורים בהנאה אף בשעת ביעורן.

דף כ"א ע"א

שעו) רש"י ד"ה אין הכרעת שלישית, אבל השתא דלא הזכירו בית ושדה טעמא אחרינא הוא. ובתוס' שבת (מ.): ד"ה הלכה הביאו, דלפי זה טעמא דב"ש משום דריחא מילתא ונהיינו דחשיב כשתיה, וכמבואר בתוס' ב"ק (קטז:). ד"ה הכרעה בשם יש מפרשים]. וכתב המהרש"א דמה שפירש רש"י בד"ה תשפך דטעמא דב"ש משום תקלה, היינו אליבא דר' ישמעאל ברבי יוסי ולא אליבא דאמרו לו, וכך כתב בתוס' הרשב"א.

פרק כל שעה

דף כ"א ע"א

א) מתני', כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה וכו'. פירש רש"י דלדוקיא איצטריך, דתידוק הא משעה שאינו מותר לאכול אינו מותר להאכיל, וכתב המהרש"א דגם למסקנה דמתני' רבן גמליאל, ואתי למימר דכל שעה שמותר לאכול לכהן בתרומה מותר לישראל להאכיל לבהמתו חולין, אכתי לא איצטריך לגופיה דמסברא לא גרע אכילת בהמה שהיא רק איסור הנאה מאכילת כהן תרומה, אלא דהקשה דלמאי דעביד צריכותא בבהמה וחיה משום דמשיירא, אם כן איצטריך שפיר לגופיה דלא נימא דאסור להאכיל לבהמה וחיה משום דמשיירא, וסיים דיש ליישב. והצל"ח תירץ דבאמת למסקנה איצטריך מתני' לגופה, אלא דרש"י אתא ליישב מה דקאמרה הגמ' בסמוך, ואלא מאי ר' מאיר כל שעה שאוכל מאכיל מיבעי ליה, ועל זה קשה היה לרש"י דק"ו הוא שמי שאוכל מאכיל ותירץ דלדיוקא איצטריך, ועוד תירץ דלעיל (יא:): איתא לרבן גמליאל, דתרומה כל חמש ושורפים בתחילת שש, הרי מבואר דגם לר"ג אין שריפה עד תחילת שש, ומסתימת דבריו משמע שגם חולין רק בתחילת שש, ובשעה חמישית מותר בהנאה, וא"כ משנתנו מיותרת לגמרי, אלא על כרחך אתי לדיוקא.

ב) תוס' ד"ה כל שעה וכו'. ואם מכר דמיו מותרים. רש"י בחולין

ד): ד"ה מפני כתב, דחמץ בפסח דמיו אטורים, ובתוס' שם ד"ה מותר מבואר, דהוא מדרבנן ובקידושין מהני משום פריה ורביה.

ג) גמ', דאי ר' יהודה הא איכא חמש דאינו אוכל ומאכיל, המהר"ם חלאוה ביאר, דדייקה הגמ' דלר' יהודה משמע דשרי להאכיל לבהמתו, מהא דאמר דתולין כל חמש, דאי לאו הכי מה התועלת בתליה הא קאי לשריפה.

ד) גמ', כל שעה שאוכל מאכיל מיבעי ליה. פירש רש"י דתוספת המילה מותר היינו תרי לישני, והוא דכל שעה שמותר אדם אחר לאכול, מאכיל זה האסור לאכול, ורבינו דוד ביאר דהלשון מותר לאכול משמע דתלי התירא דמאכיל באוכל, ומה חידש דפשוט שאם מותר לאכול שמאכיל, ואי נימא דאתי לדיוקא למימר דכל שאינו מותר לאכול אינו מאכיל, אם כן ודאי דקאי אשעה חמישית השנויה במחלוקת, דבשעה רביעית לכולי

הדרה היומיומית

מסכת פסחים דף כא - דף כב

ד אב - ה אב התשע"ג

יב) תוס' ד"ה כל מקום וכו'. וא"ת יהא נהנה מחמץ בפסח בכרת, הר"ן בחידושו תירץ, דר' אבהו לא יליף מנבילה דלשון אכילה משמע הנאה, אלא דהכי קאמר ר' אבהו ודאי לא תאכל אכילה משמע ולא הנאה, אלא מדאתא רחמנא לשרי נבילה בהנאה אף דלא איצטריך, על כרחך אתא לגלויי דכל לאוי דכוותה מתסרי נמי בהנאה.

יג) שם. רבינו עקיבא איגר הביא את קושית הרב המגיה על המשנה למלך (שגגות י"ג ד"ה אמנם) שהקשה לסלקא דעתך דתוס' דיהא נהנה מחמץ בפסח בכרת, למה לי קרא נפש לרבות השותה חמץ בכרת (חולין קכ.). ורבינו עקיבא איגר תירץ, דמחמת הנאה אינו חייב אלא בפרוטה וכדהוכיח שם מבבא קמא (מא.) ואיצטריך קרא לרבות כהאי גוונא שאינו נהנה בשיעור שוה פרוטה.

יד) גמ', ר' יהודה אומר דברים ככתבן. התוס' בעבודה זרה (כ.) ד"ה ר"י אומר הקשו, אמאי איצריך קרא דלא תחנם לאסור לתת לגוי מתנת חנם, תיפוק ליה מהכא דאסור נתינה לגוי, ותירצו, דלא תחנם איצטריך ללאו והכא איצטריך לעשה, עוד תירצו, דהאי דהכא איצטריך לגלויי על נתינה דגר שהיא נתינה ממש ולא נתינה בדמים, וכן כתב המהר"ם חלאוה.

טו) גמ', ור' יהודה הא לא צריך קרא וכו'. התוס' בעבודה זרה (כ.) ד"ה ור' מאיר הקשו, וכי אם יש לו לאדם חפץ למכור יתננו לגר קודם שימכרנו לעובד כוכבים, והלא אפילו לישראל אינו מצווה על כך, ותירצו דדוקא בנבילה שאינה שוה אלא דבר מועט, שלא היו עכו"ם מצויים ביניהם, ולגר היא שוה הרבה כשאר בשר. והקשה הפני יהושע (בד"ה עד שיפרוט באמצע הדיבור) דאכתי קשה אמאי קאמר ר' יהודה סברא היא, הא אינה סברא פשוטה, ותירץ, דלבתר דכתיב לגר תתנה שהיא מצוה תו לא צריך קרא דאו להקדים, והחתם סופר תירץ, על פי מה שכתב בתשובת הרמ"א (סימן ט') דחייב ישראל לקנות מישראל אף שהגוי מוכר יותר בזול ויליף ליה מדכתיב או קנה מיד עמיתך, אם כן בתר דגלי לן קרא שיש חיוב להקדים הישראל אף על פי שמפסיד קצת, הוא הדין דיש להקדים נתינה לגר למכירה לנכרי בהפסד מועט כנבילה.

דף כ"ב ע"א

טז) רש"י ד"ה אותו. דאי לאו אותו הוה אמינא קרא למצותיה איצטריך וכו'. כתב השפת אמת דכונתו, דאי לאו קרא דאותו לא הוה ילפינן מלכלב תשליכון איסורי הנאה, אלא נימא דאיכא מצוה להשליך לכלב, אבל השתא דכתיב אותו משמע דלאו מצוה הוא אלא היתר הנאה בעלמא. ובעיקר קושית רש"י כתב השפת אמת דאפשר לבאר דלכאורא לא איירי קרא בכלב שלו דאין דרך ישראל לגדל כלבים, אלא בכלב דהפקר, ובכלב דהפקר לא חשיב שנהנה כיון שאין מזונו עליו כמבואר ברש"י מנחות (קא): ד"ה מה (לגירסת השיטה מקובצת והצאן קדשים שם), והשתא אי לאו אותו הוה אמינא דאתי קרא לאסור טריפה בהנאה דהיינו לכלב תשליכון ולא תהנו ממנו, ובתר דכתיב אותו על כרחך דלכלב תשליכון היינו היתר הנאה, ומאותו מרבים איסור הנאה לשאר איסורים.

יז) גמ', ור"מ אותו אתה משליך לכלב וכו'. הקשה רבינו עקיבא

זמנו. כתב המהר"ם חלאוה דהוא הדין דמותר גם באכילה כיון דהווי כופרא בעלמא, ונקט הנאתו כיון דאין דרך לאוכלו, ודוקא קודם זמנו, אבל לאחר זמנו דנאסר משום חמץ, אסור בהנאה דנמצא נהנה ממה שנאסר עליו, אלא אם כן נשרף לגמרי שאפרו מותר דהא כל הנשרפין אפרן מותר, ובספר המנהיג (הלכות פסח ר"ב) כתב, דחרכו לאחר זמנו אסור בהנאה משום קנסא, הואיל ושהה באיסוריה, והשער הציון (סימן תמ"ב ס"ק י"ט) כתב דלהגר"ז אסור מדאורייתא כיון כיון שכבר חל עליו איסור. והרא"ש (סימן א') כתב, דאסור באכילה דאף על פי דבטלה דעת האוכל אצל כל אדם, מכל מקום כיון דאיהו קאכיל ליה אסור.

ט) גמ', לא צריכא לשעות דרבנן וכו', פירש רש"י בד"ה משש שעות, דעל כרחך איירי רב גידל בתחילת שש, דאי לאחר שש דאסור מדאורייתא פשיטא, והר"ן בחידושו ביאר בשם הרמב"ן, דלר' שמעון קאמר, דסבירא ליה דחמץ מסוף שש עד שתחשך אינו עובר עליו בלא כלום מדאורייתא, אבל מדרבנן נאסר בהנאה, והר"ן פירש, דנהי דרב גידל איירי מסוף שש שעות אבל בתחילת שש שעות חוששין לקידושו, היינו משום דחיישין דלמא קדושי בחמש הוו וסהדי דקא מסהדי בשש הוא דטעו. ומיהו אם בא אחר וקדשה לאחר פסח בשוה פרוטה ודאי חוששין לקידושו, דאמרינן דלמא קידושי הראשון היו בשש והוה ליה מקדש באיסורי הנאה וחלו קידושי השני.

י) תוס' ד"ה עבר זמנו וכו', רש"י ל"ג וכו' ונראה דפריך פשיטא משום דתנא בפ"ק וכו', וביאר המהרש"א דמהא דאיתא לעיל במתני' (יא): ושורפים בתחילת שש, אין ראייה דאסור בהנאה אף בשעה שישית מדרבנן, דאפשר דנקט תחילת שש משום דלאחר שש שורפים דודאי אסור בהנאה, והוא הדין לר' שמעון, אף על גב דשרי בהנאה עד שתחשך, מכל מקום תוך זמנו אסור בהנאה וצריך לשורפה, אבל לר' יוסי הגלילי דאין כלל איסור הנאה אף לאחר שש אין צריך לשורפה.

יא) גמ', לא צריכא אלא לר' יהודה. רבינו עקיבא איגר בגליון הש"ס ציין לתוס' לעיל (ה.) ד"ה ואומר שכתבו, דהאיסור להסיק תנור וכירים היינו מדרבנן, דמדאורייתא כיון דכשישרף יעשה גחלים שרי הנאתו. וכן פירש המהר"ם חלאוה בשם רש"י. והתוס' ד"ה בהדי, פירשו דנקט ר' יהודה, דסבר דחמץ בשריפה וכל הנשרפים אפרן מותר, אבל לרבנן אסור משום דהווי מן הנקברין, והקשה רבינו דוד, הא בהדי דקא שריף ליה לא הוה אפר והוה כאבוקה כנגדו דאסור בעצי איסור כדלקמן (כו.). ועל כן פירש דהוה אמינא בגמרא היתה, דאפשר דהאיסור הנאה הוא רק שלא יהנה בו כמו שהוא כדי שלא יקיים אותו על מנת ליהנות ממנו, אבל כשנהנה ממנו בשעת השבתתו אפשר דשרי, כיון שנהנה מאליו, ודומה קצת לדין לא אפשר וקמכוין דשרי, קמ"ל דאפילו הכי כיון שדעתו ליהנות אסור בכל הנאה שבעולם גם בשעת ביעורו, או משום דלא אפשר וקמכוין אסור, או שדוקא היסק תנור וכירים אסור דבכהאי גוונא מחשבתו ניכרת יותר מדאי שהוא מכיון להנאתו ואסור, ולפי זה אתי שפיר דנקט ר' יהודה, דלרבנן כיון דאפשר לקיים מצותו במפרר וזורה לרוח והוא מבערו בשריפה ומסיק בו את התנור, נראה ודאי שעושה כדי ליהנות ממנו והוא דומה לאפשר וקא מיכוין דודאי אסור.

דלמסקנה אתי שפיר דר' אבהו איירי רק לענין חמץ ושור הנסקל, ויליף להו מאותו דמיעוטא משמע, ואם כן לית לן פשטא דקרא דגיד הנשה לאיסור הנאה, ואיכא למימר דבקרא דטריפה נכלל נמי היתר הנאה דגיד הנשה, ואין זה תלוי ביש בגידים בנותן טעם (וכמו שביאר בהערה הקודמת) ועיין שם ביתר ביאור.

כ) שם, המהר"ם חלאוה ביאר דהני תנאי דפליגי בגידים, אם אית בהו בנותן טעם, ודאי דלא פליגי האם בגיד עצמו יש נותן טעם או לאו, דהא אפשר למיקם עלה דמילתא דליטעמיה קפילא ארמאי, אלא דפליגי בקנוקות אי אסורים מדאורייתא או לא, דמאן דאמר יש בהם בנותן טעם קסבר דבגידים שאסרה תורה דהיינו קנוקות יש בהם בנותן טעם, וכל שכן בגיד עצמו אסרה תורה אף על פי שאין בו נותן טעם לכולי עלמא, ואידך סבר דלא אסרה תורה נותן טעם אלא הגיד בלבד, והרי הוא כעץ בעלמא, והא דאמרה הגמרא הניחא למ"ד יש בגידים בנותן טעם, היינו דכיון דמקצתם אותם שיש להם נותן טעם הן בכלל נבילה והותרו בכללה הכא נמי כל הגיד, דכיון שהותר מקצתו הותר כולו. וכן פירש הרשב"א (בחולין צב:).

כא) גמ', והרי דם דרחמנא אמר וכו'. הראש יוסף והפני יהושע כתבו, דראית הגמ' דדם מותר בהנאה מהא דכתיב ונמכרין לגננין ולזבל, ולא מהא דמועלים בהם, וביאר הפני יהושע דהא המעות להקדש ועיקר הנאת דם לגבוה סליק, והשפת אמת ביאר דהראיה אינה מהא דההקדש מוכרם ונהנה מדמיהם, דודאי מותר להקדש וכמו שנתבאר, אלא מהא דהלוקחים רשאים להנות מן הדם במעשה הזיבול, והקשה דאפשר לאוקמי מתני' שמוכרים לנכרים, וכתב דעל פי מה שכתבו התוס' ד"ה ומועלים, דמועלים בהם מדרבנן אתי שפיר, דראית הגמרא היא ממעילה דאי אסור הדם בהנאה קשה למה גזרו רבנן איסור מעילה כיון שכבר אסור בהנאה.

כב) תוס' ד"ה מועלים בהם, התוס' ביומא (נט:) ד"ה הוא כתבו בשם רבינו חיים, דמועלים מדאורייתא כיון דבית דין מקדישים אותם.

כג) גמ', ואימא כמים הנשפכין לפני עבודה זרה. השער המלך (פרק ה' מאישות הלכה א') הקשה לשיטת התוס' בבא קמא (עב:): ד"ה דאי, דתקרובת עבודה זרה אסורה מדרבנן, דאם כן מאי פריך הכא ואימא כמים הנשפכין לפני עבודה זרה, הא לא הוי עדיף מתקרובת דאסורה רק מדרבנן, ואי אפשר לאוקמי קרא בהכי, ותיירץ, דתוס' כתבו כן בדעת חזקיה דסברי דהלכה כמותו, וכאן אזלינן לדעת ר' אבהו, דאיכא למילף מקרא דפן תכרות דמוזכר שם לשון אכילה, או מקרא דלא תאכל כל תועבה.

דף כ"ב ע"ב

כד) גמ', מנין שלא יושיט אדם כוס יין לנזיר וכו'. התוס' בעבודה זרה (ו:) ד"ה מנין ביארו, דאיסור הושטה בכל האיסורים, והא דנקט כוס יין לנזיר, משום דמסתמא למישיטי קא בעי ליה, כיון דכולי עלמא חמרא קא שתו ושמא שכח נזירתו, אבל ישראל שאמר הושיט לי נבילה או חזיר או שום איסור, אין לחושדו מלהושיט לו, אלא אם כן יודע שרוצה לאוכלו דאסור

איגור בגליון הש"ס, דלמא לר"מ נמי ילפינן כל איסורי תורה מאותו, ואיצטריך קרא דלגר אשר בשעריך להתיר נבילה בהנאה והניח בצריך עיון, וגם הצל"ח (לקמן כג: ד"ה ר"א סבר) הקשה כן, ותיירץ, דאין צריך קרא לנבילה גופה דהא כתיב כי יגוף שור איש וגו' וגם את המת יחצון, ועוד תירץ דהא כתבו התוס' לעיל (כא:): ד"ה בשלמא לר' מאיר דלר"מ נמי איכא סברא להקדים נתינה דגר למכירה דנכרי, אלא לאחר דכתיב תתנה ואכלה ומכור הוה אמינא דאתא קרא להשוותם, וביאור הדבר דעדיף לומר דקרא אתי לגופיה ולהשוותם ולא ללמד על שאר איסורי תורה אף על פי שהוא נגד הסברא, והשתא אתי שפיר דליכא למימר דקרא דתתנה ואכלה אתי למישרי נבילה גופה, דא"כ יקשה או להקדים למה לי, הא סברא היא, ולא נימא דאתא קרא דתתנה ומכור להשוותם נגד הסברא, כיון דבכל אופן דרשינן קרא לגופיה ולא לשאר איסורי תורה.

יח) גמ', קסבר ר' אבהו כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרה. הקשה הפני יהושע אמאי לא קאמר כשהותרה טריפה היא וחלבה וגידה הותרה, דהכי עדיף טפי דיועיל גם למאן דאמר אין בגידים בנותן טעם, דדוקא אי נכלל בכלל היתר דנבילה דכתיב בו תתנה ואכלה, אי אפשר לאוקמי למאן דאמר אין בגידים בנותן טעם, דמידי דלא חזיא לגר לא מיקרי נבילה, אבל אי נימא דהוא בכלל טריפה, יהיה גיד מותר בהנאה אף למאן דאמר אין בגידים בנותן טעם, דהוא בכלל לשליכון אותו דהא גיד חזי לכלב. ותיירץ, דהכא סלקא דעתיה דהש"ס דר' אבהו קאמר כלל גמור בכל איסורי תורה דכל מקום שנאמר לא תאכל וכו' אסור בהנאה וילפינן הכי מנבילה, אם כן פשטא דקרא דגיד הנשה אתי לאסור בהנאה ולא ילפינן מטריפה להתיר. והצל"ח הוסיף על קושית הפני יהושע, דאף עדיף לכוללו בטריפה דהוא מוקדם בקרא, ותיירץ, דבטריפה כתיב בשר, וגם למאן דאמר יש בגידים בנותן טעם אינו ממש בשר, וכך כתב בהגהות הברוך טעם לפני יהושע [הוצאת אור החכמה].

יט) גמ', מאן שמעת ליה דאמר אין בגידים בנותן טעם ר' שמעון, הרא"ש (חולין פרק גיד הנשה סימן י"ז) הביא דחכמי לוינל הקשו על הרמב"ם שפסק (פ"ח ממאכלות אסורות י"ד) דגיד הנשה מותר בהנאה, דהא מבואר בסוגיין דלמאן דאמר אין בגידים בנותן טעם, גיד הנשה אסור בהנאה, ואנן הא קיימא לן דאין בגידים בנותן טעם, והמגיד משנה (שם) הביא בשם הרמב"ן, דסוגיא דידן איתאמרא לרווחא דמילתא, אבל למסקנה גיד הנשה מותר בהנאה, אפילו למאן דאמר אין בגידים בנותן טעם. והקובץ שיעורים (פסחים אות צ') כתב, דלתירוץ הרמב"ן אכתי יקשה קושית הגמ' דליתסר בהנאה, כיון דאינו בכלל היתר נבילה, וכתב לבאר על פי דברי הרמב"ם בספר המצוות דהא דילפינן איסורי הנאה לכל האיסורים מלא תאכלו, היינו דגלי קרא דאכילה דאסרה תורה עיקרה היא הנאת האכילה, והוא הדין שאר ההנאות, אלא נקט אכילה כיון דרוב הנאות הם על ידי אכילה, ולפי זה למ"ד אין בגידים בנותן טעם אין להקשות דליתסר בהנאה, דהא בגיד על כרחך איסור האכילה אינו מפני ההנאה, והוה מצינן לתרוצי הכי, אלא לרווחא דמילתא משני כשהותרה נבילה וכו'. והפני יהושע תירץ

חדף היומי

נבילה. אמנם גם זה קשה דאיכא למימר דאיצטריך קרא להיכא דסקלו דעבד כדין, [וזה קשה בין לחזקיה ובין לר' אבהו] וצריך לומר כאופן השני, וקושיית הגמ' מלשון הברייתא אין לי אלא באכילה, דמשמע דקאי אשחטו.

כח שם, הקשה השפת אמת מנלן דלא יאכל את בשרו אתא לרבות איסור אכילה, דוקא לאחר שנגמר דינו, דלמא קרא אתי למימר סקול יסקל השור והיינו דמצוה לסקלו, ואם לאו ביטל מצות עשה. ולא יאכל את בשרו היינו שאסרה התורה לשחטו ולאכלו אפילו קודם שנגמר דינו ועובר על זה בלאו. והביא לשון רש"י בבבא קמא (מא.) ד"ה לאחר שנגמר דינו דכתב, דהכי משמע קרא משבא שור לידי סקילה יסקל, ושוב לא יאכל את בשרו עכ"ל, ואם כן אתי שפיר, דקודם שנגמר דינו אינו עומד לסקילה.

כט שם. המנחת חינוך (סוף מצוה נ"ב) והרש"ש הקשו, מהיכן פשיטא ליה להש"ס דכיון שנסקל הרי הוא נבילה, נימא דבלא הקרא הוה אמינא דסקילתו זו היא שחיטתו, ודאמרינן ביומא (סד.) גבי שעיר המשתלח דחייתו לצוק זו היא שחיטתו, ובשניהם איכא חד טעמא דמצוותם בכך והניחו בצ"ע.

ל שם. התוס' בבבא קמא (מא.) ד"ה איני יודע הקשו, דלמא אתא קרא לבן פקועה דמותר בלא שחיטה, ותירצו, דבלאו הכי פריך התם הש"ס שפיר. והיראים (השלם סימן ק"א) תירץ, דהברייתא אתיא כר' מאיר ואיהו סבירא ליה דבן פקועה טעון שחיטה, והוכיח כן מהא דהגמרא בקידושין (נז.) ובבא קמא (מא.) פרכה דנימא דהאי לא יאכל אתי להיכא דסקליה מייסקל דאסור בהנאה וכדר' אבהו, ואמאי נקט ר' אבהו דהוא הדין גם לחזקיה כיון דכתיב לא יאכל, אלא על כרחך דהכא איירי כר' מאיר דסבר כר' אבהו ולא כחזקיה כמבואר לעיל (כא:).

להושיט לו ואפילו הוא שלו.

כה גמ', הא לכלבים שרי, הקשה רבינו עקיבא איגר, מאי ראייה מיייתי מהכא, דלמא ר' נתן סבר כר' אלעזר ב"ר שמעון בחולין (קב:) דבהמה בחייה לאיברים עומדת, דהיינו דאסור לאכול בהמה שלמה בחייה, וממילא מוכח דאבר מן החי מותר בהנאה, דהא כתיב ומכרו את השור החי וגו'. ותירץ דצריך לומר דומכרו את השור החי אין הכונה שמוכרים אותו כשהוא חי, אלא דשוחטים אותו ומוכרים אותו. או דאיירי בשור בן פקועה דמותר באכילה. ומהא דכתיב לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו דהוצרכה התורה לאיסור כלאיים אף על פי שנהנה מאבר מן החי, איכא למימר דאתא קרא לעבור עליו בב' לאוין, או בחורש בלא הנאה.

כו גמ', אף דם מן החי אסור. ופירש רש"י בד"ה מה אבר וכו' אף דם מן החי אסור באיסור האמור בו, כלומר כרת משום דם גמור, והוסיף המהר"ם חלאוה דאין לפרש אף דם מן החי אסור משום דם מן החי ולוקה שתיים, דאם כן מאי שנא דם הקזה שהנפש יוצאה בו מבשר מן החי הא בכל בשר חייב.

כז גמ', טעמא דכתב ובעל השור נקי וכו'. פירש רש"י בד"ה איסור הנאה, דקשיא אפילו לחזקיה וכ"ש לר' אבהו, והקשה השפת אמת דהא אפשר לפרש את איסורו לאחר שנגמר דינו בתרי אנפי, א. דחדשה התורה דכיון שעומד להסקל שחיטתו אינה שחיטה והוי נבילה. ולפי זה לא קשה מידי קושיית הגמ' לר' אבהו, דהא בנבילה התירה התורה הנאתה ולהכי צריך קרא לאסור, אמנם לחזקיה שפיר קשה, דאף על פי דהוי נבילה מכל מקום איכא גזירת הכתוב דלא יאכל דאסור בהנאה. ב. דגילתה התורה בשור זה איסור חדש, בעצם מה שצויתה לסקלו ולא לשוחטו. ובוזא איכא שפיר איסור הנאה כיון דאינו בכלל

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©